

Kainuun sote

Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2022

Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2022

C: 21

Kainuun sote
Pohjolankatu 13
87100 Kajaani
Puh. 08 615 541
Faksi 08 6155 4270
kirjaamo@kainuu.fi
sote.kainuu.fi
Kuvat: –

Painopaikka:
Painotalon nimi
1. Painos

C:21
ISSN 2323-8186 (painettu)
ISSN 2323-8224 (verkkojulkaisu)

Kajaani 2021

Tiivistelmä

Kainuun kuntien yhteisen kotouttamisohjelman pitkän aikavälin tavoite on, että Kainuu on monikulttuurinen maakunta, jossa arvostaminen, yhteistyö ja vuorovaikutus ovat hyvän, turvallisen elämän perusta. Kainuu on jo tällä hetkellä monikulttuurinen maakunta ja ennusteiden mukaan maahanmuutto Kainuuseen kasvaa tulevaisuudessa lähde.

Kuntien yhteinen kotouttamisohjelma sisältää Kainuun alueen kotouttamisen tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot sekä seurannan ja arvioinnin. Kotouttamisohjelman tavoitteet on laadittu kolmesta eri näkökulmasta: 1) osaaminen ja koulutus, 2) elinkeinot, yrittäjyys ja työllistyminen sekä 3) toimintaympäristö. Kotouttamisohjelman kehittämistavoitteita on yhteensä 34, jotka kattavat laajasti niin eri viranomaistoimijat kuin kansalaisyhteiskunnan.

Maahanmuuttajan kotoutumisen haasteet liittyvät maahantuloon, arkipäivän elämään, kielitaitoon, toimeentuloon, koulutukseen, työhön ja yhteiskuntaan ja yhteisöön mukaan pääsemiseen. Kotoutuminen on moniulotteinen prosessi, johon tarvitaan sekä maahanmuuttajien, kantaväestön että viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan toimenpiteitä.

Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2022 on lakisääteinen suunnitelma (laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010), joka tulee hyväksyä kunnanvaltuustossa. Kotouttamisohjelma tulee lain mukaan ottaa huomioon kuntalain mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Sisällysluettelo

Johdanto	1
1. Lähtökohdat	2
1.1 Lainsäädäntö	2
1.2 Kotoutumisen edistäminen paikallistasolla	2
2. Maahanmuutto Kainuussa	4
3. Kehittämistavoitteet ja toimenpiteet	5
3.1 Osaaminen ja koulutus	5
3.2 Elinkeinot, yrittäjyys ja työllistyminen	8
3.3 Toimintaympäristö	11
3.3.1 Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus	11
3.3.2 Liikunta ja nuorisopalvelut	14
3.3.3 Kulttuuripalvelut	16
3.3.4 Maahanmuutto- ja pakolaistyö	18
3.3.5 Sosiaali- ja terveyspalvelut	21
3.3.6 Yhteisöt, järjestöt ja kansalaistoiminta kotoutumisen edistäjänä ja kumppanina	23
3.3.7 Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa	26
3.3.8 Tulkkaus- ja käännöspalvelut	27
4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä kulttuurienvälisyyden edistäminen	28
5. Viestintä, toteutus ja seuranta	29
6. Ohjelman laadintatyö	30
Lähdeluettelo	31
Liitteet	32

Johdanto

Suomeen ulkomailta suuntautuva muutto on viime vuosina sekä monipuolistunut että kasvanut huomattavasti. Ennusteiden mukaan ulkomaalaisten määrä Suomessa kasvaa vuoteen 2030 mennessä puoleen miljoonaan (Valtion kotouttamisohjelma). Myös Kainuu on jo tällä hetkellä monikulttuurinen maakunta. Vuoden 2020 lopussa Kainuun maakunnassa asui 2237 vieraskielistä eli 3,12 % väestöstä (Tilastokeskus¹). Kainuussa puhutaan kymmeniä eri kieliä ja asukkaita on ympäri maailmaa kymmenistä eri maista. Ennusteiden mukaan maahanmuutto Kainuuseen kasvaa myös tulevaisuudessa. Kansainvälinen työvoima on yksi keino turvata osaavan työvoiman saanti ikääntyvässä maakunnassa. Maahanmuutto nähdään osana positiivista väestökehitystä Kainuussa. Maahanmuuton kasvu asettaa kehittämistarpeita julkisille palveluille samalla kuin erityisten kotouttamistoimenpiteiden merkitys kasvaa (Valtion kotouttamisohjelma).

Kainuun kunnista Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo ja Suomussalmi päättivät laatia kuntien yhteisen kotouttamisohjelman. Kainuun kuntien yhteisessä kotouttamisohjelmassa linjataan paikallisella tasolla maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät tavoitteet, haasteet, kehittämistoimenpiteet ja resurssit. Tavoitteisiin päästään vain eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä. Kotouttamisohjelman konkreettisena tavoitteena on tehdä näkyväksi ja tuoda tietoon eri viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden tekemä maahanmuuttajien kotouttamista edistävä työ Kainuussa ja luoda toimivat käytännöt yhteistyöhön.

Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa kantaväestön kanssa tasavertaisen aseman yhteiskunnassa niin oikeuksien kuin velvollisuuksien osalta. Kotoutumisen keskeisiä edellytyksiä ovat riittävä kielitaito ja työikäisten työllistyminen; työ on parasta kotoutumista. Kotouttamistoimenpiteiden tulee lähteä jokaisen maahanmuuttajan yksilöllisistä tarpeista. Maahanmuuttajan kotoutumisen haasteet liittyvät maahantuloon, arkipäivän elämään, kielitaitoon, toimeentuloon, koulutukseen, työhön ja yhteiskuntaan ja yhteisöön mukaan pääsemiseen. Kotoutuminen on moniulotteinen prosessi, johon tarvitaan sekä maahanmuuttajien että kantaväestön panosta.

Visio 2022: Kainuu on monikulttuurinen maakunta, jossa arvostaminen, yhteistyö ja vuorovaikutus ovat hyvän, turvallisen elämän perusta.

---

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu].
ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.3.2020].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>

1. Lähtökohdat

1.1 Lainsäädäntö

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan 1.9.2011, minkä myötä kotouttamisohjelmat ovat kunnille lakisääteisiä. Laki velvoittaa, että kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja joka tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Lain piirissä ovat henkilöt, joilla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta ottaa osaa aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Lailla halutaan erityisesti parantaa kotoutumisen alkuvaiheen ohjausta: jokaiselle jaetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä sekä kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Lain uudistuksen tavoitteena on myös kotoutumisen kaksisuuntaisuuden edistäminen. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa. Laki velvoittaa kuntia järjestämään kotouttamispalvelut kaikille maahanmuuttajille. Kunnilla on alkukartoituksen järjestämisvelvollisuus yhteistyössä työllisyys- ja kuntakokeilutoimiston kanssa. Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Kotouttamispalveluiden järjestämistä ja toteutumista seurataan ja arvioidaan entistä tiiviimmin. Haavoittuviin ryhmiin kuuluvien syrjäytymistä ehkäistään. Maahanmuuttajien osallisuutta lisätään ja pakolaisten hallittua kuntiin sijoittamista vahvistetaan. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Maahanmuuttoasioita ohjaa kotouttamislain lisäksi myös ulkomaalaislaki (301/2004). Ulkomaalaislain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa, sekä edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen ja ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Ulkomaalaislakia sovelletaan ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa.

1.2 Kotoutumisen edistäminen paikallistasolla

Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työllisyys- ja kuntakokeilutoimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. Kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea paikallisesti tai seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Tavoitteena on lisäksi edistää hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä vuoropuhelua ja maahanmuuttajaryhmien osallisuutta sekä tukea mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että sen palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille laissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen

kehittämisestä kotouttamisessa. Laki mahdollistaa maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisen kuntien välisenä yhteistyönä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Kuntien yhteisellä kotouttamisohjelmalla tavoitellaan kuntien ja eri viranomaisten saumatonta ja joustavaa yhteistyötä maahanmuuttajien kotoutumisessa. Kotouttamisohjelman tavoitteena on myös turvata maahanmuuttajille laadukkaat palvelut asuinpaikkakunnasta riippumatta. Kotouttamisohjelma otetaan huomioon kunnissa laadittaessa kuntien omia strategioita. Kotouttamisohjelma tulee ottaa huomioon myös kuntalain mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

2. Maahanmuutto Kainuussa

Kainuuseen muutetaan ulkomailta pääsääntöisesti perhesyistä ja työn perässä. Työperustaisella maahanmuutolla tarkoitetaan työvoiman rekrytointia ulkomailta pääasiassa Kainuun elinkeinoelämän tarpeisiin. Töihin tullaan joko pysyvästi tai määräaikaisesti projekteihin ja keikkatöihin. Työ- ja perheperustainen muutto suuntautuu Kainuuseen paljolti Venäjän lähialueilta. Vapaan liikkuvuuden periaatteella työvoimaa tulee Kainuuseen myös EU- ja ETA-maista. Työ- ja perheperustaisen maahanmuuton lisäksi Kainuussa Kajaanin ja Suomussalmen seudulla on myös humanitaarista maahanmuuttoa turvapaikanhakijoille ja kiintiöpakolaisille.

Kainuun alueen kunnista Kajaanin kaupungilla ja Suomussalmen kunnalla on voimassa oleva sopimus kiintiöpakolaisten vastaanotosta valtion kanssa. Myös muilla kunnilla on mahdollisuus tehdä ELY-keskuksen kanssa sopimus pakolaisten vastaanotosta. Kotouttamispalveluista maksettavien korvausten ehtona on kotoutumislain (1386/2010) mukainen voimassa oleva kotouttamishjelma ja sopimus ELY -keskuksen kanssa pakolaisten vastaanotosta.

Ennusteiden mukaan Kainuussa väki vähenee ja etenkin nuorten poismuutto Kainuusta on merkittävää. Väestöennusteen mukaan väkiluku pienenee Kainuussa vuodesta 2016 (77 788 henkilöä) vuoteen 2040 (68 369 henkilöä). Tilastokeskuksen ennusteen mukaan laskeva suhdanne jatkuu Kainuussa vuoteen 2040 saakka. Väestön pienenemisen lisäksi Kainuun ikärakenteen ennustetaan muuttuvan vuoteen 2040 mennessä rajusti. Yli 65-vuotiaiden osuuden ennustetaan kasvavan huomattavasti samaan aikaan kuin nuorten ja työmarkkinoille tulevien määrä vähenee. (Tilastokeskus²) Väestön vähenemisen ja ikääntymisen vuoksi osaavan työvoiman saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota jo nyt. Lisäksi joillakin aloilla koetaan työvoimapulaa. Suuri osa Kainuussa asuvista ja Kainuuseen tulevista maahanmuuttajista on työikäisiä.

Vuoden 2020 lopussa Kainuussa asui 2299 ulkomaalaistaustaista. Ulkomaalaistaustaisten osuus koko Kainuussa on 3,2 prosenttia. Suurimmat ulkomaiset väestöryhmät Kainuussa ovat Venäjä ja entinen Neuvostoliitto, Syyria, Viro, Irak, Ukraina, Thaimaa, Somalia, Afganistan, Ruotsi ja Kongon demokraattinen tasavalta. (Tilastokeskus³). Koko maassa ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä oli vuoden 2020 lopussa 8,0 prosenttia.

Kainuussa maahanmuuttajien määrä kunnittain vaihtelee suuresti. Maahanmuutto on keskittynyt Kajaaniin, jossa asuu 61% kaikista Kainuun alueen ulkomaalaistaustaisista. Pienimmissä kunnissa maahanmuuttajia on hyvin vähän, vain joitakin kymmeniä. Kun maahanmuuttajia on kunnassa vain muutamia, ei heidän palvelutarpeensa korostu, vaan heille pystytään tarjoamaan tehokkaasti kunnan palveluita samalla tapaa kuin kantaväestölle. Tämä korostuu etenkin Hyrynsalmella, Puolangalla, Paltamossa ja Ristijärvellä. Kuhmossa suurin osa kunnassa asuvista ulkomaalaisista puhuu äidinkielenään venäjää. Suomussalmella ulkomaalaistaustaisia oli vuoden 2020 lopussa 227 henkilöä (3 %). Venäjää, arabiaa ja kurdia äidinkielenään puhuvat muodostavat suurimmat vieraskielisten ryhmät.

---

² Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu].
ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.3.2020].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaenn/index.html>

³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu].
ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 12.3.2020].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>

3. Kehittämistavoitteet ja toimenpiteet

3.1 Osaaminen ja koulutus

Asianmukainen koulutus edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Koulutus voi olla joko kokonaan Suomessa hankittua tai aiemmin hankitun osaamisen pohjalta Suomessa täydennetty. Täydennyskoulutusta suunniteltaessa on otettava käyttöön aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Menestyminen opiskeluissa ja työelämässä edellyttää suomen kielen taitoa ja ymmärrystä suomalaisesta kulttuurista.

Tämän vuoksi olennaista on tehokas ja toimiva kotoutumiskoulutus, johon maahanmuuttajalla on mahdollisuus päästä mahdollisimman nopeasti maahantulon jälkeen. Kainuun ELY-keskus järjestää yhteistyössä Kainuun TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeilutoimiston kanssa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen orientoivaa koulutusta sekä ammatillisesti suuntautuvaa kotoutumiskoulutusta. Kotoutumiskoulutuksia järjestetään aikuisille, kotoutumislain piirissä oleville maahanmuuttajille. Koulutus on työvoimapoliittista koulutusta.

Käytännön työnjaon näkökulmasta kotikunta laatii kotoutumissuunnitelman alle 18-vuotiaille, yli 65-vuotiaille ja kotivanhemmille. Työllisyyden kuntakokeilutoimisto laatii kotoutumissuunnitelman muille.

Toisen asteen opinnoilla on merkittävä rooli kotoutumisessa. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat sijoittuneet tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen (VALMA) ja lukiokoulutukseen. Lisäksi maahanmuuttajille on tarjolla eri ammattialoille valmentavia koulutuksia ammatillisen sanaston, kielitaidon ja opiskelunvalmiuksien parantamiseksi. Opetuksessa otetaan tarpeen mukaan huomioon opiskelijoiden äidinkieli ja kulttuuri. Opetusjärjestelyillä pyritään tukemaan opiskelijoiden omaa kielellistä identiteettiä enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla.

Kajaanin ammattikorkeakoulun suuntautumisvaihtoehdoista insinööri-, sairaan- ja terveydenhoitaja- ja tietojenkäsittelyn tradenomiohjelmissa opetus järjestetään suomeksi. Avoimen ammattikorkeakoulun kautta on mahdollista osallistua korkeakouluopintoihin valmentaviin kieliopintoihin. KAMK:ssa on myös kolme vieraskielistä koulutusohjelmaa: Degree Programme in International Business, Degree Programme in Tourism ja Degree Programme in Sports and Leisure Management, joissa opiskelee vuosittain noin sata tutkintotavoitteista ulkomaalaista opiskelijaa.

Kansainväliset opiskelijat on nähtävä entistä enemmän potentiaalisina tulevaisuuden kainuulaisina. Opiskelijan kotoutumiseen vaikuttaa olennaisesti verkostoituminen opiskelijayhteisössä sekä mahdollisuudet vuorovaikutukseen. Tutkintokoulutukseen kuuluu suomen kielen ja kansainvälisen viestinnän opintoja, jotka tukevat kotoutumista ja urapolkua. Opiskelijakunta KAMO järjestää kaikille opiskelijoille suunnattua toimintaa, joka edistää opiskelijoiden sopeutumista ja verkostoitumista kansainvälisesti. Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Oulun Yliopiston Kajaanin yliopistokeskuksen aikuiskoulutusyksiköt muodostavat aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut AIKOPAn. AIKOPA tarjoaa ammatillista ja korkea-asteen täydennyskoulutusta ja avointa korkeakouluopetusta.

Kainuussa on yksi yksityinen ja kuusi kuntien ylläpitämää kansalaisopistoa. Kaikissa Kainuun kunnissa on vapaan sivistystyön lain edellyttämää kansalaisopisto-opetusta, jonka tavoitteena on tarjota opiskelumahdollisuuksia eri ikä- ja väestöryhmille sekä herättää kuntalaisten, mukaan luettuna maahanmuuttajien, kiinnostus omaehtoiseen opiskeluun. Opetushallitus tarjoaa vuosittain opistoille mahdollisuuden hakea maahanmuuttajille suunnattua opintohuolustusta. Kaukametsän opisto ohjaa osan saamastaan avustuksesta pelkästään maahanmuuttajille tarjottavien suomen kielen kurssien kurssimaksuihin ja osan avustuksesta kaikille ikä- ja väestöryhmille tarjottavien, myös maahanmuuttajille avoinna olevien kurssien kurssimaksuihin. Lisäksi opisto järjestää turvapaikanhakijoille opintotoimintaa Kajaanin maahanmuuttajapalveluiden kanssa sovittuna tavalla.

Kaukametsän opisto järjestää yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (964/2004) 4§:n mukaisia yleisiä kielitutkintoja myös suomen kielessä. Kainuun opisto järjestää vapaan sivistystyön opintoina sosiaali-terveys- ja kasvatustieteiden alaisuudessa opetusta maahanmuuttajille sekä lomaleirejä maahanmuuttajaperheille. Lisäksi kaikissa alueen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maahanmuuttajat voivat integroitua erilaisiin opintoryhmiin. Vapaan sivistystyön opintoihin osallistuminen on mahdollista myös turvapaikanhakijoille tai esimerkiksi lyhytaikaisen työ- tai opiskelupaikan omaavalle.

Luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opetuksen rahoitus siirtyi työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen vuonna 2017. Kansalaisopistot ovat voineet hakea rahoitusta OKM:ltä syksystä 2017 alkaen. Kajaanissa Kaukametsän opisto ja Suomussalmella Kianta-opisto järjestävät koulutusta OKM:n rahoituksen pohjalta. Myös pienissä kunnissa kuten Puolangalla opetusta järjestetään jo tällä hetkellä.

Opiskelijavalinta tehdään yhteistyössä TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeilutoimiston kanssa sekä lisäksi Kajaanissa kv-palveluiden ja Suomussalmella maahanmuuttajapalveluiden kanssa. Opetushallitus on laatinut vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen vuonna 2017. Kaukametsän opisto noudattaa opetuksessaan opetushallituksen suosituksen pohjalta laadittua ja Kajaanin sivistyslautakunnan hyväksymää paikallista opetussuunnitelmaa. Opetussuunnitelmassa otetaan huomioon myös valtakunnallinen kansalaisopistojen opetussuunnitelmasuositus. Kianta-Opiston luku- ja kirjoitustaitokoulutuksen opetussuunnitelma on hyväksytty syksyllä 2018 Suomussalmen sivistyslautakunnassa. Opetussuunnitelma pohjautuu opetushallituksen vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositukseen.

Luku- ja kirjoitustaitokoulutusta voidaan toteuttaa myös osana aikuisten perusopetusta. Aikuisten alku- ja päättövaiheen perusopetusta järjestetään Kajaanissa ja Suomussalmella. Kainuun Opisto järjestää oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetusta sisältäen lukutaito-alkuvaiheen ja päättövaiheen perusopetuksen ja opetus toimii sisäoppilaitoksessa. Myös turvapaikanhakijat voivat osallistua aikuisten perusopetuksena järjestettävään luku- ja kirjoitustaitokoulutukseen.

Kainuussa toimivat oppilaitokset tekevät yhteistyötä ja opiskelijat ohjataan jatko-opintoihin ja toimenpiteisiin. Tarvittaessa kutsutaan koolle moniammatillinen työryhmä erityisesti oppimisvaikeuksia omaavien opiskelijoiden tukemiseksi ja edelleen ohjaamiseksi. Opiskelijoita ohjataan toimittamaan opiskelun alussa laadittu ja päivitetty henkilökohtainen opetussuunnitelma toiseen oppilaitokseen.

Kotouttamisohjelman osaaminen ja koulutus -kappaleessa ei käsitellä varhaiskasvatusta, esiopetusta eikä perusopetusta, koska ne löytyvät kohdasta toimintaympäristö (ks. tarkemmin luku 3.3).

Osaaminen ja koulutus -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
1. Koulutuspolun tehokkaampi hyödyntäminen	<p>Yhteistyön tiivistäminen ja tiedonkulun parantaminen</p> <p>Polku-foorumin toiminnan ylläpito ja kehittäminen</p> <p>Vanhempien informoiminen lasten ja nuorten koulutusmahdollisuuksista</p>	Kajaanin ammattikorkeakoulu, Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut AIKOPA, kunnat ja kuntien kansalaisopistot, Kainuun opisto, lukiot ja aikuislinja sekä Kainuun ammattiopisto ja Edukai Oy	Jokainen organisaatio on vastuussa toiminnassaan siitä, että maahanmuuttajille tarjotaan mahdollisuuksia opiskella ja täydentää osaamistaan
2. Opiskelu- polkujen nivelvaiheiden selkeyttäminen	<p>Kielitaitokartoituksen kehittäminen siten, että kartoitukset ovat erillisiä niille, jotka haluavat opiskelemaan ja niille, jotka suuntaavat muiden palveluiden piiriin.</p> <p>Tiedonvaihdon kehittäminen lähettävien ja vastaanottavien organisaatioiden välillä lain mukaisesti (ml. tiedonsiirtopalaverit koulutusasteelta toiselle siirryttäessä).</p> <p>Opiskelijan hyvinvointi ja ohjaus</p> <p>Kotoutumisajan koulutusprosessien kehittäminen (oppisopimuskoulutus, osatutkinnot)</p>	Kajaanin ammattikorkeakoulu, Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut AIKOPA, kunnat ja kuntien kansalaisopistot, Kainuun opisto, lukiot ja aikuislinja sekä Kainuun ammattiopisto ja Edukai Oy sekä muut kotoutumiskoulutusta järjestävät tahot	
3. Monikulttuuris uustaitojenkehittäminen	Koulutusta maahanmuuttajien opettamiseen ja kohtaamiseen sekä maahanmuuttajan valmentaminen uuteen ympäristöön	Koulutuksen järjestäjät	

3.2 Elinkeinot, yrittäjyys ja työllistyminen

Tavoitteena on turvata hallitut työmarkkinat sekä yhtäläiset oikeudet kaikille työntekijöille kansainvälistyvillä ja avoimilla työmarkkinoilla. Työperäinen maahanmuutto nähdään osana osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista koko Kainuun alueella. Toimitaan aktiivisesti työperäisen maahanmuuton edistämiseksi. Maahanmuuttajien työllisyysasteen nostaminen on kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite.

Kainuun TE-toimisto yhdessä työllisyysden kuntakokeilutoimiston kanssa toteuttaa kotouttamiseen liittyviä palveluja kotoutumislain mukaisesti koko Kainuun alueella. Kainuun TE-palveluverkostoon kuuluu työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu TYP. Alkavan yritystoiminnan palveluja saa työ- ja elinkeinotoimistosta.

Vuoden 2021 maaliskuun alusta lähtien TE-toimiston tehtäviä siirtyi vieraskielisten (äidinkieli muu kuin suomi, ruotsi tai saame) osalta työllisyysden kuntakokeilun myötä kuntien hoidettavaksi.

TE-toimiston ja työllisyysden kuntakokeilutoimiston tarjoamissa palveluissa keskitytään tukemaan työnhakijoiden nopeaa työllistymistä, parantamaan osaavan työvoiman saatavuutta ja turvaamaan yritysten toimintaedellytyksiä. Palvelut on järjestetty palvelulinjoittain: työnvälitys- ja yrityspalvelut, osaamisen kehittämisspalvelut ja tuetun työllistymisen palvelut.

TE-toimiston ja työllisyysden kuntakokeilutoimiston asiakkaina oleville maahanmuuttajille tehdään alkukartoitus ja -haastattelu, jossa arvioidaan henkilön työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet. Lisäksi arvioidaan kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden tarve. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma tehdään alkukartoituksen/haastattelun yhteydessä työnhaun alkaessa. Kotoutumissuunnitelman tarkoituksena on yhdessä asiakkaan kanssa suunnitella niitä toimenpiteitä, joilla hän voi hankkia riittävän ruotsin tai suomen kielen taidon sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan koulutuksesta, työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävästä toimenpiteistä ja palveluista. Kiintiöpakolaisten ja turvapaikan saaneiden ensimmäinen kotoutumissuunnitelma tehdään yhdessä maahanmuuttaja-asiakkaan ja sosiaalityöntekijän tai pakolaisohjaajan kanssa. Alkuhaastattelun ja -kartoituksen jälkeen maahanmuuttaja ohjataan ostopalveluna hankittuun orientoivaan koulutukseen. Orientoiva koulutus kestää 35 opiskelupäivää. ^(OBJ/TOB/TOB) Orientoivasta koulutuksesta maahanmuuttaja saa ohjauksen kotoutumista edistävään palveluun, joka useimmiten on ammatillisesti suuntautunut kotoutumiskoulutus tai hänet ohjataan tarpeen mukaan luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen vapaan sivistystyön oppilaitoksiin yhteistyössä TE-toimiston kanssa. TE-toimisto ohjaa opiskelijan luku- ja kirjoitustaitokoulutukseen vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Koulututusta hallinnoidaan Koulutusportti -järjestelmän kautta. Kun opiskelija on aloittanut koulutuksen TE-toimisto lähettää kouluttajalle ilmoituksen, jossa TE-toimisto vahvistaa, että opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan on kirjattu suunnitelmaksi luku- ja kirjoitustaidon hankkiminen. Orientoivia koulutuksia alkaa tarpeen mukaan.

TE-toimisto järjestää maahanmuuttajien ammatillisesti suuntautuneita kotoutumiskoulutuksia. Koulutukset järjestetään työvoimakoulutuksena ja niitä alkaa tarpeen mukaan. Ammatillisesti suuntautunut kotoutumiskoulutus kestää noin 250–300 opiskelupäivää.

Ammatillisesti suuntautuneista kotoutumiskoulutuksista maahanmuuttajia ohjataan joko suoraan työmarkkinoille, ammatilliseen työvoimakoulutukseen tai omaehtoiseen koulutukseen, jota mahdollisuuksien mukaan tuetaan työttömyysetuudella.

Lisäksi maahanmuuttajat ovat aktiivisesti työkokeiluissa tutustumassa suomalaiseen työelämään.

Elinkeinot, yrittäjyys ja työllistyminen -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
4. Työllistymisen edistäminen	Kotoutumiskoulutuksen ja siihen rinnastettavan koulutuksen jatkuva kehittäminen Koulutukset tarjoavat riittävät valmiudet työelämään ja/ tai opiskeluun	Kainuun ELY-keskus ja Kainuun TE-toimisto kunnat	Kotoutumiskoulutuksen osallistujien ja kouluttajien palaute sekä koulutuksen jälkeinen työllistyminen ja koulutukseen sijoittuminen
	Huolehditaan siitä, että ammatillisissa työvoimakoulutuksissa on maahanmuuttajille riittävästi tukitoimenpiteitä	Kainuun ELY-keskus, Kainuun TE-toimisto, koulutusorganisaatiot	Osallistujien ja kouluttajien palaute Koulutuksen suorittaneiden osuus
	Löydetään yhteistyötahoja, jotka voisivat tarjota palveluja niille maahanmuuttajille, jotka eivät heti kykene osallistumaan kotoutumiskoulutukseen tai joilla ei ole motivaatiota siihen	Kainuun TE-toimisto, kunnat, järjestöt	Kotoutumis- palvelujen monipuolistumisen ja kotoutumis- palveluiden seuranta
	Maahanmuuttajien perehdyttäminen suomalaiseen työelämään ja työläinsäädäntöön	Kainuun ELY-keskus, Kainuun TE-toimisto, kunnat, järjestöt, Kainuun yrittäjät, koulutusorganisaatiot	Valmennusten sisältöjen toimivuuden seuranta. Osallistujien, kouluttajien ja työkokeilujen järjestäjien palaute

<p>5. Maahanmuuttajien palveluprosessin kehittäminen siten, että palvelut muodostavat työllistymisen tai kouluttautumisen tavoitetta edistävän kokonaisuuden</p>	<p>Kainuun TE-toimisto, kunnat, koulutusorganisaatiot</p>	<p>Tarkka seuranta nivelvaiheissa</p>
<p>6. EURES-palvelun tunnettuuden lisääminen sekä EURES-palvelun ja kansainvälisten rekrytointimahdollisuuksien liittäminen osaksi yrityspalvelua</p>	<p>Kainuun TE-toimisto, Kainuun ELY-keskus</p>	<p>EURESin vuosittainen toimintakertomus</p> <p>Asiantuntijat tuntevat palvelut ja osaavat tarjota niitä yrityksille tarvittaessa</p>
<p>7. Kansainvälistymällä kasvua hakevien yritysten tunnistaminen</p>	<p>Kainuun ELY-keskus, kunnat,</p>	<p>Vuosittainen seuranta ELY-keskuksessa</p>
<p>8. Yrittäjyyteen kannustaminen sekä yrittäjyysteeman sisällyttäminen kotoutumiskoulutukseen</p>	<p>Kainuun ELY-keskus, Kainuun TE-toimisto, Kainuun liitto, kunnat, yrittäjäjärjestöt, koulutusorganisaatiot (erityisesti YritysAmis)</p>	<p>Kotoutumiskoulutuksen jälkeisen sijoittumisen seuranta</p>

3.3 Toimintaympäristö

Maahanmuuttajien palvelut sysätään herkästi yksittäisen henkilön tai tiettyjen yksiköiden tehtäväksi. Maahanmuuttajien palveluiden kehittämisen tulee olla jokapäiväinen osa kuntien kaikkea palvelutoimintaa. Palvelut tulee tarjota kaikille kuntalaisille yhdenvertaisina, erityistarpeet huomioiden ja mahdollinen positiivinen erityiskohtelu sallien. Vaikeista olosuhteista saapuneiden pakolaisten, ikäihmisten, alhaisen koulutustason omaavien tai vaikeasti sairaiden ja vammaisten henkilöiden kotoutumispolku voi olla erilainen ja työllistyminen voi viedä aikaa. Kaikkien maahanmuuttajien kotoutumispolku on erilainen ja haavoittuvassa asemassa olevilla se on erityisen haasteellinen.

3.3.1 Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus

Kaikissa Kainuun kunnissa tuetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten alle kouluikäisten lasten kotoutumista varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Valtakunnalliset, maakunnalliset ja paikalliset varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmat linjaavat kunnissa tehtävää kasvatus- ja opetustyötä. Tavoitteena on edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen toteutumista koko maassa.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tuetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kasvua monikielisessä ympäristössä. Tätä tukee kielitietoinen toimintakulttuuri, jossa kielen merkitys ymmärretään kaikessa toiminnassa. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Lapsia opetetaan kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin (Suomen perustuslaki 731/1999, 17 §).

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden ryhmä- ja luokka-astevalinnoissa huomioidaan heidän aikaisempi koulu- ja kulttuuritaustansa sekä kielelliset valmiutensa (OPS 2014). Tämän perusteella oppilaat sijoitetaan heille sopiviin opetusryhmiin. Kainuun kunnista Kajaanissa, Paltamossa ja Suomussalmella järjestetään myös aikuistenperusopetusta niille oppivelvollisuusiän ylittäneille, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää tai joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa oppiaineiden arvosanoja.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan omassa ryhmässään 7–9 -vuotiaille (900 tuntia) ja 10–16-vuotiaille (1 000 tuntia) tarpeen mukaan. Valmistavassa opetuksessa keskeistä on suomen kielen taidon kehittäminen ja valmiuksien antaminen perusopetusta varten. Opetukseen voivat osallistua sekä vasta maahan muuttaneet että Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret (OPH/Perusopetukseen valmistava opetus). Kainuun kunnista valmistavaa opetusta ovat useamman vuoden ajan järjestäneet Suomussalmi ja Kajaani. Esiopetuksessa valmistava opetus tapahtuu inkluosivasti ryhmän sisällä. Siirryttäessä valmistavasta opetuksesta perusopetuksen yleisopetuksen ryhmiin eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden tukena Kajaanissa toimii tukiluokkamuotoinen opetus. Siinä oppilas saa edelleen tukea suomen kielessä sekä mahdollisuuden opiskella tarvittaessa osan oppiaineista tukiluokan pienryhmässä.

Suomi toisen kielenä (S2) on yksi äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineen oppimäärästä. Oppimäärä on tarkoitettu sellaisille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoinen kaikilla kielen osa-alueilla. S2-opetuksen tarkoitus on kehittää tasapuolisesti oppilaan suomen kielen taitoa ja tietoisuutta suomalaisesta kulttuurista. Opetuksen tavoitteena on toiminnallinen monikielisyys. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa S2-opetus toteutetaan arjen vuorovaikutustilanteissa, pienryhmätoiminnassa ja yksilöopetuksena. Lukiossa ja perusopetuksessa hyödynnetään myös Isoluokioverkoston, Nettiperuskoulun ja Nettilukion suomi toisena kielenä -kurseja.

Oppilaan oman äidinkielen opetus kehittää oppilaan ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ohjaa oppimaan tiedonhankintataitoja erilaisissa oppimisympäristöissä. Oman äidinkielen opetus on esi- ja perusopetusta täydentävää opetusta, kun se järjestetään erillisen valtionavustuksen turvin. Valtionavustusta myönnetään, kun ryhmässä on vähintään 4 perusopetuksen oppilasta. Esiopetuksen oppilaat voivat osallistua oman äidinkielen opetuksen ryhmiin perusopetuksen oppilaiden lisäksi. Oman äidinkielen opetus auttaa ja kannustaa oppilasta arvostamaan omaa kieltä ja muita kieliä, rakentamaan oma identiteettiään sekä lisää ymmärrystä ympäröivästä yhteisöstä ja yhteiskunnasta. Opetusta annetaan kaksi (2) viikkotuntia tuntekehyksen ulkopuolella sovittuna ajankohtana. Oppilaan kuljetuksista vastaavat vanhemmat. Kainuun kunnista oman äidinkielen opetusta on järjestetty useamman vuoden ajan Kajaanissa, Sotkamossa ja Suomussalmella.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmistä tuleville oppilaille tarjotaan opetussuunnitelman mukaista uskonnonopetusta. Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa (OPS 2014) on määritelty kaikille yhteiset uskonnon opetussisällöt (evangelisluterilainen uskonto, ortodoksinen uskonto, islam) ja lisäksi uskonnon opetuksen sijasta tarjottavan elämäkatsomustiedon opetussisältö. Perusopetuksessa annettavaa uskonnon opetusta ohjaa valtakunnallisen opetussuunnitelman rinnalla paikallinen opetussuunnitelma, joka laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta. (OPS 2014.) Esimerkiksi Kajaanin kaupungin ja Suomussalmen kunnan perusopetuksessa uskonnon opetusta on tarjolla evangelisluterilaisessa uskonnossa, ortodoksisessa uskonnossa ja islamin uskonnossa. Lisäksi tarjolla on elämäkatsomustietoa niille, jotka eivät kuulu mihinkään uskontokuntaan, tai joille ei ole tarjolla oman uskontokunnan mukaista opetusta. Ortodoksiuskonnon ja islamin oppitunnit järjestetään opetuksenjärjestäjän ilmoittamilla kouluilla. Tarvittaessa oppilaat siirtyvät saamaan opetusta toiselle koululle, mikäli se on aikataulullisesti mahdollista.

Kajaanin kaupungissa eri kieli- ja kulttuuritaustaisia perheitä on Kainuun kunnista määrällisesti eniten. Kajaanissa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen sekä maahanmuuttajataustaisten perheiden tukena toimivat kieli- ja kulttuurikoordinaattorit. Perusopetuksessa käytössä on myös Kajaanin perusopetuksen monikulttuurisuustaitojen kehittämissuunnitelma vuosille 2019-2022. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä Kajaanin varhaiskasvatuksen kotouttamisohjelma sekä Kajaanin kaupungin varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuurikäsikirja.

Toimintaympäristö -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
9. Eheän kasvatuksellisen jatkumon rakentaminen varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen sekä riittävän yhdenvertaisuuden takaaminen lasten välillä	Suunnitelmallinen yhteistyö	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, johto ja henkilöstö	Arvioinnit varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa Itse- ja lukuvuosiarviointit
10. Henkilöstön kulttuurisensitiivisyysosaamisen lisääminen	Kulttuurisensitiivisyyden sisältöjä on mukana säännöllisesti henkilöstön koulutuksissa ja verkostotapaamisissa.	Johto ja henkilöstö	Arvioinnit varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa
11. Kodin kanssa tehtävä yhteistyö, huoltajien osallisuuden lisääminen	Toimintamallien kehittäminen	Johto ja henkilöstö	Arvioinnit varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa
12. Tuen tarpeen tunnistaminen ja riittävä ja oikea-aikainen tuki	Kiinnitettävä erityistä huomiota niihin maahanmuuttajanuoriin, jotka saapuvat Suomeen oppivelvollisuusiän loppupuolella	Johto ja henkilöstö	Arvioinnit varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa

3.3.2 Liikunta ja nuorisopalvelut

Kainuussa monikulttuurinen nuorisotyö toimii samalla periaatteella kuin suomalaisten nuorten kanssa. Nuorisotyöntekijöiden täytyy kuitenkin olla erityisen aktiivisia tavoitellessaan maahanmuuttajanuoria, erityisesti tyttöjä, toimintaan. Suomalaiset nuoret pääsääntöisesti tietävät, mitä nuorisotyö tekee ja tarjoaa, kun taas maahanmuuttajien tietämys nuorisotyöstä voi vaihdella.

Kajaanin liikuntapalvelujen osalta maahanmuuttajien liikuntaryhmät ovat osana muita kaupungissa toimivia erityisryhmiä. Ryhmien tukemissa on samanlaiset toimintaperiaatteet. Tukimuotoina ovat muun muassa koulutus, taloudellinen tuki ohjaukseen ja tiloihin

Toimintaympäristö -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Liikunta ja nuorisopalvelut			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
12. Maahanmuuttajanuorilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua liikunta- ja nuorisopalveluiden toimintaan	Kohdennettu pienryhmä- ja loma-aikojen toiminta, Avartti ⁴ -toiminta, maahanmuuttajanuorten osallistuminen liikunta- ja nuorisopalveluiden työhön, tiedottaminen ja tiedottamisen tavat	Kunnan liikunta- ja nuorisopalvelut	Toimintakertomukset
13. Maahanmuuttajanuorten ja kantaväestön nuorten keskinäisen ymmärryksen lisääminen	tapahtumat, teemaillat, toiminnan sisältöjen huomiointi	Kunnan liikunta- ja nuorisopalvelut	Tilaisuuksien määrä ja osallistuminen
14. Maahanmuuttajanuorten oman kulttuuri-identiteetin ja toiminnan tukeminen	Avustustoiminta, yhteistyö eri järjestöjen kanssa, tilojen tarjoaminen	Kunnan liikunta- ja nuorisopalvelut	Koulutukset ja niihin osallistuminen
15. Sitoutuminen syrjinnän ja rasmin vastaiseen työhön	Henkilöstön tietoisuuden ja puheeksiottamistaitojen lisääminen	Kunnan liikunta- ja nuorisopalvelut	

⁴ Avartti-toiminta on 14–24-vuotiaiden kansainvälinen harrastusohjelma. Maailmalla se tunnetaan nimellä "The International Award for Young People". Lisätiedot, ks. <http://web122.webhotelli.fi/~avart980/>

3.3.3 Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalvelujen tuottajien kuten kirjaston, museoiden, musiikkiopiston ja teatteri- toiminnan lähtökohtana on palvelujen tuottaminen tasavertaisesti kaikille kuntalaisille. Palvelujen kohdentaminen maahanmuuttajataustaiselle väestölle on haasteellista esimerkiksi kielellisten kysymysten näkökulmasta. Kulttuuripalvelut voivat toiminnallaan turvata kansalaisten tasa-arvoista kohtelua, ehkäistä syrjäytymistä ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista.

Kirjastot tarjoavat kirjastopalveluja ja tietoa suomalaisista kirjastopalveluista maahanmuuttajille henkilökohtaisen opastuksen, kirjastovierailujen ja käännettyjen esitteiden avulla. Kirjasto järjestää ryhmille kirjastokäytön opastusta. Kirjasto tukee maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä hankkimalla ja välittämällä aineistoa. Kirjaston kokoelmaan hankitaan vieraskielistä aineistoa ja käytössä on sähköinen Press Display -palvelu, joka sisältää 1700 sanomalehteä 48 eri kielellä. Helsingin kaupunginkirjaston monikulttuurisesta kokoelmasta hankitaan tarpeen mukaan lainattavaksi siirtokokoelmia harvinaisemmilla kielillä. Kaukolainapalvelu on käytettävissä sekä kotimaasta että ulkomailta.

Maahanmuuttajataustaiset asiakkaat tutustuvat Kainuun museon, Kajaanin taidemuseon ja muiden Kainuun museoiden näyttelyihin lähinnä opastettujen ryhmäesittelyjen välityksellä osana kotoutumista tai muita koulutuksia. Kajaanin kaupunginteatteri ja muut teatterit järjestävät yhteistyössä muiden maahanmuuttajatoimijoiden kanssa yksittäisiä tapahtumia ja monikulttuurista toimintaa. Sosiaalitoimen asiakkaina maahanmuuttajat ovat oikeutettuja Kaikukorttiin. Kaikukortilla on mahdollisuus osallistua Kainuun kuntien kulttuuritarjontaan maksutta.

Toimintaympäristö -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Kulttuuripalvelut			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
16. Kirjastojen vieraskielisen kokoelman laajentaminen	Hankitaan aineistoa omaan kokoelmaan keskeisimmillä kielillä. Hankitaan siirtolainakokoelmia monikulttuurisesta kirjastosta Helsingistä	Hankinnan kirjastonhoitaja Kaukopalvelu, kirjastot	Hankinnan vuositilasto
17. Aineistoa suomen kielen opiskeluun	Monipuolinen aineiston hankinta	Hankinnan kirjastonhoitaja	Vuositilasto
18. Huomioidaan maahanmuuttajat paremmin Lapset ja nuoret kirjastopolku-toiminnassa	Näyttelytekstien ja näyttelyopasteiden selkokielisyyden lisääminen Kirjaston käytön opetuksessa maahanmuuttajanäkökohta huomioidaan	Kirjastot, Museot ja Taidemuseo, musiikkiopisto, teatterit Kirjastojen lastenosasto	Opettajien ja oppilaiden palaute
19. Näyttely-, teatteri- ja konserttitoiminnan ja tapahtumien järjestäminen	Annetaan mahdollisuus eri kulttuureista tuleville näyttelyille - teatteriesityksille ja konserteille	Kirjastot, Museot ja Taidemuseo, musiikkiopisto, teatterit	Näyttelytilastot
20. Mahdollistetaan harjoittelut	Mahdollisuuksien mukaan otetaan maahanmuuttaja-harjoittelijoita ja työkokeilussa olevia	Kulttuurilaitosten johtajat	Harjoittelusopimukset
21. Henkilöstökoulutukset	Kaikkien kulttuuripalvelujen henkilöstökoulutuksen kehittämistavoitteena on selko-kielen osaamisen lisääminen täydennyskoulutuksella	Kunnan koulutusorganisaatiot	Koulutukset ja niihin osallistuminen

3.3.4 Maahanmuutto- ja pakolaistyö

3.3.4.1 Pienten kuntien maahanmuuttajapalvelut

Suurin osa pienten kuntien maahanmuuttajapalveluista toteutetaan kunnan tuottamina peruspalveluissa. Kunnan tulee huolehtia siitä, että sen tarjoamat palvelut edistävät maahanmuuttajien tarpeen mukaisten ja laadukkaiden kotouttamista edistävien palveluiden saatavuutta. Pakolaisia vastaanottavissa kunnissa tuotetaan myös kotouttamislain edellyttämät palvelut. Pienten kuntien maahanmuuttajapalveluiden tehtävänä on turvata kuntaan muuttavien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden hyvinvoinnin perusta ja luoda edellytyksiä heille turvalliseen, sujuvaan arkeen sekä kotoutumiseen.

Kunnalle säädetyt erityiset tehtävät ovat (Kotola 1386/2010, 30 §) vastata ja sovittaa yhteen paikallista kotouttamisen kehittämistä, suunnittelua ja seurantaa, huolehtia palvelujen soveltuvuudesta myös maahanmuuttajille, huolehtia siitä, että kunnassa on tarpeisiin nähden riittävästi kotoutumislain mukaisia toimenpiteitä ja palveluja sekä huolehtia henkilöstön kotouttamisosaamisesta.

Kotouttamispalveluita voi tuottaa myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Keskeistä on maahanmuuttajan huomioiminen aktiivisena toimijana, joka tietää oikeutensa ja velvollisuutensa. Kotoutuminen nähdään kunnassa kaksisuuntaisena keskinäisen muuttumisen prosessina ja yhteiskunnan monimuotoistuminen rikkautena ja voimavarana. Kotikunta on yhteisö, jossa maahanmuuttajat ovat tärkeitä tasavertaisia toimijoita. Pitkien etäisyyksien maakunnassa teknologian mahdollisuudet tuodaan voimakkaasti esille myös maahanmuuttajille yhtenä osallisuuden ja vaikuttamisen kanavana.

3.3.4.2 Kajaanin kaupungin kansainväliset palvelut

Kansainväliset palvelut kuuluu osana Kajaanin kaupungin konsernipalveluissa olevaan elinvoimapalveluiden -yksikköön. KV-palvelut jakautuu kolmeen palvelu-alueeseen: 1) vastaanottopalvelut, jossa ylläpidetään odotusajan vastaanottokeskusta turvapaikanhakijoille, 2) kotouttamispalvelut, johon kuuluu kiintiöpakolaiset, turvapaikkaprosessin kautta oleskeluluvan saaneet sekä perheen yhdistämisen kautta tulleet asiakkaat sekä nykyisin työllisyyden kuntakokeilun osalta vieraskieliset asiakkaat, 3) asettautumispalvelut, jossa palvellaan työperäisiä maahanmuuttajia, kansainvälisiä opiskelijoita ja näiden perheenjäseniä.

Kajaanin tehtävänä on turvata Kajaaniin muuttavien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden hyvinvoinnin perusta ja luoda edellytyksiä asiakkaiden turvalliseen, sujuvaan arkeen sekä kotoutumiseen. Toiminnassa keskitytään asiakaslähtöiseen kotouttavaan toimintaan ja turvapaikanhakijoiden asumisviihtyvyyden lisäämiseen, turvalliseen asumiseen, arjen tukemiseen sekä asiakasta osallistavaan palveluun. Palvelun tavoitteena on lisätä asiakkaan tietoa toimintamahdollisuuksista ja palveluista, ohjata asiakasta tarvittavien palvelujen piiriin, auttaa asiakasta muodostamaan palveluista tarkoituksenmukainen kokonaisuus yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä tukea asiakkaan omien voimavarojen käyttöön ottamista ja valinnan mahdollisuuksia. Asettautumispalveluiden tavoitteena on luoda toimivat rakenteet ja käytänteet ulkomaisten työntekijöiden ja opiskelijoiden sekä heidän perheidensä asettautumiseen Kajaaniin ja Kainuuseen sekä edistää ulkomaisten osaajien rekrytointia.

Toimintaympäristö -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Maahanmuutto- ja pakolaistyö			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
22. Vieraskielisten kuntalaisten osallisuuden vahvistuminen	Alkuvaiheen ohjauksen, neuvonnan ja kotouttavan sosiaalityön sekä terveysneuvonnan keinoin vahvistetaan maahanmuuttajien valmiuksia arjessa selviytymiseen asiakkaan yksilölliset ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden	Kainuun sote, kunnat	Välitön ja jatkuva vuorovaikutus ja palaute palveluiden järjestäjien ja kuntalaisten välillä
23. Vieraskielisten kuntalaisten ja asiakkaiden turvallisuuden-tunteen lisääntyminen	Maahanmuuttajien näkökulma huomioidaan palveluja suunniteltaessa ja kehitettäessä Annetaan oikeaa tietoa oikeaan aikaan Kehitetään kokemus- ja kehittäjäasiakastoimintaa	kunnat poliisi asunto- ja kiinteistöyhtiöt maahanmuuttajapalvelut	Välitön ja jatkuva vuorovaikutus ja palaute palveluiden järjestäjien ja kuntalaisten välillä, asiakastytyväisyyskyselyt ja ryhmätapaamiset
24. Maahanmuuttaja työn verkostotyö on sujuvaa ja läpinäkyvää. Yhteistyötä kehitetään toimijaverkoston sa, tavoitteena palvelujen yhteensovittaminen yhdessä oppimalla	Pidetään yllä positiivista ja paikkaansa pitävää, ajantasaista maahanmuuttokeskustelua, jonka avulla edesautetaan maahanmuuttajamyönteisen asenneilmapiirin kehittymistä	Kainuun sote, kunnat koulutuksen järjestäjät Kainuun ELY-keskus Kainuun TE-toimisto muut viranomaiset järjestöt	

<p>25. Alkukartoitus/kotouttamissuunnitelma tehdään kaikille sitä haluavalle maahanmuuttajalle</p>	<p>Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalvelut tuottavat osana maahanmuuttajien palveluneuvontaa alkukartoituksen niille Kajaanissa asuville maahanmuuttajille, jotka eivät kuulu TE -toimen alkukartoitusten piiriin.</p> <p>Alkuhaastattelun perusteella asiakas ohjataan tarvittaessa kieliarvioon Kaukametsän opistoon</p>	<p>Kainuun sote, kunnat</p>	<p>Alkukartoitusten /kotouttamissuunnitelmien määrä niille asiakkaille, jotka eivät ole TE-toimiston asiakkaita</p>
<p>26. Asiakkaan osaamisen / valmiuksien varmentaminen/ arviointi</p>	<p>Hyödynnetään maahanmuuttajapalveluiden asiantuntijuutta arjen työssä</p> <p>"Tsekkaukset" työvälineenä asiakkaan siirtyessä peruspalveluihin</p>	<p>Maahanmuuttajapalveluiden ja kansainvälisten palveluiden henkilöstö</p>	<p>Tarkistuslistat ("tsekkaukset") ovat käytössä</p>

3.3.5 Sosiaali- ja terveystalot

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä järjestää Kainuun kunnille sosiaali- ja terveystalot⁵ perussopimuksen mukaisesti. Puolangan kunta vastaa itse sosiaali- ja terveystaloiden järjestämisestä ja Terveystalo (aik. Attendo) tuottaa palvelut. Kajaanin kansainväliset palvelut tuottaa kotouttavan sosiaaliryön ja terveysneuvonnan kotouttamispalveluiden asiakkaille (poislukien "pelkät" työllisyyden kuntakokeilun asiakkaat). Vastaanottopalvelut tuottaa asiakkaidensa sosiaali- ja terveystalot ja ostaa lääkäripalvelut Maahanmuuttoviraston sopimuksen mukaisesti Terveystalolta. Maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten oikeuksista ja mahdollisuuksista erilaisiin sosiaali- ja terveystaloihin on säädetty lainsäädännössä ja palveluiden saamiselle voidaan asettaa lakiin perustuvia ehtoja (esim. Suomessa asuminen, kotipaikkaoikeus tai Suomessa työskentely). Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien yksilölliset tilanteet voivat olla hyvin erilaisia, joten oikeus täydentävään tai ehkäisevään toimeentulotukeen arvioidaan kunkin hakijan kohdalla erikseen. Niin ikään julkisessa terveydenhuollossa palveluiden maksullisuuteen ja oikeuteen saada terveydenhuoltopalveluja vaikuttavat ulkomaalaisen ja maahanmuuttajan yksilöllinen tilanne (muun muassa asuminen, vakinaisuus, lähtömaa, sairaanhoito-/sosiaalityrvasopimus maiden välillä, kiireellisyys ja terveystaloiden välttämättömyys, ikä).

Moni ajankohtainen ilmiö liittyy sosiaali- ja terveystaloihin maahanmuuton näkökulmasta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalolla työskentelee yhä enemmän ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä. Ulkomaalaistaustaiset lääkärit ja hoitotyöntekijät vastaavat osin työvoimapulaan ja Kainuun soten tulee työnantajana entistä enemmän kiinnittää huomiota monikulttuurisiin työyhteisöihin (mm. kielitaito ja sen kehittäminen, potilasturvallisuus, perehdyttäminen, työyhteisön monikulttuurinen osaaminen).

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) vuosina 2016–2018 sekä 2019–2023 uudistetaan lasten ja perheiden palveluja. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden näkökulmasta keskeisiä yhteen sovitettavia toimintoja ovat muun muassa sosiaali- ja terveystalot, kasvatus-, opetus- ja kulttuuripalvelut, nuorisotyö, maahanmuutto-, turvapaikanhakija- ja pakolaisasiat. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalot tulee kehittää entistä enemmän tunnistamaan perheiden moninaisuus (erilaiset perhemuodot, monikulttuuriset perheet ja maahanmuuttajaperheet sekä ilman huoltajaa maahan tulleet alaikäiset). Paikallisia lapsiin ja nuoriin kehittämistoimia on kuvattu myös Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2017-2021⁶.

Vuoden 2022 aikana selvitetään, millä tavalla "SOTE-uudistus" ja siihen liittyvä hyvinvointialueen muodostuminen vaikuttavat sosiaali- ja terveystalotujen järjestämiseen vuoden 2023 alusta lähtien.

---

⁵ Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä järjestää lähes kaikki sosiaali- ja terveystalot Kainuun alueella. Puolangan kunta on osajäsen kuntayhtymässä ja jäsenyys koskee Kainuun sairaanhoitopiiriä, Kainuun kehitysvammaisten erityishuoltopiiriä ja Kainuun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta -aluetta.

⁶ ks. <http://mfilesjulkaisut.root.kainuu.fi/portaali/kainuunsote/download/38088/>

Toimintaympäristö -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Sosiaali- ja terveystoimenpiteet			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
27. Peruspalvelut ja niiden toimivuus, mukaan lukien sähköiset palvelut	Monikielinen ja selkokieline tiedottaminen sosiaali- ja terveystoimenpiteistä Käytetään tulkki- ja kääntäjäpalveluja entistä tehokkaammin.	Kainuun sote	Arvioidaan viestintää ja tiedottamista. Huomioidaan monikielisyys sähköisessä asiointissa.
28. Toimijoiden osaaminen, monikulttuurisuus taitojen kehittäminen	Haavoittuvien ryhmien tarpeiden tunnistaminen (mm. naiset, lapset ja iäkkäät, ihmiskaupan uhrin, paperittomat) Kehitetään maahanmuuttajaperheiden ohjausta ja palvelutarpeiden tunnistamista (mm. oppimisvaikeudet) sekä varmistetaan henkilökunnan osaaminen. Kulttuurisensitiivisen työotteen kehittäminen	Kainuun sote	Arvioidaan tarvetta säännöllisesti.
29. Yhteistyö ja verkostojen kehittäminen ja koordinaatio	Kehitetään yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimenpiteiden sekä kuntien maahanmuuttotyön kesken kotoutumiseen liittyvissä palveluissa (mm. yhteistyökokoukset)	Kainuun sote ja Kainuun kunnat, muut viranomaiset (mm. Kela, TE-toimisto, ELY-keskus)	Arvioidaan yhteistyötä, yhteistyökäytäntöjä ja sopimuksien toimivuutta.
30. Kansainvälinen rekrytointi	Ulkomaalaisten työntekijöiden rekrytointi ja työnantajan monikulttuurisuustaitojen kehittäminen	Kainuun sote	Hyödynnetään aikaisempia erityisryhmien työntekijöiden rekrytointi kokemuksia

3.3.6 Yhteisöt, järjestöt ja kansalaistoiminta kotoutumisen edistäjänä ja kumppanina

Järjestöt, yhteisöt ja seurakunnat muodostavat kolmannen sektorin Kainuussa. Niiden toiminta on paikallista, kansalaislähtöistä ja muodostuu avoimista yhteistyöverkostoista. Toimintaan sisältyy sekä palkkatyötä että vapaaehtoistyötä. Se on yksityistä, voittoa tavoittelematonta, itsehallinnollista ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Toimijoiden vahvuutena on kyky yhdistää palkkatyötä ja vapaaehtoistyötä ja tuottaa hyötyä yhdistämällä yhteiskunnan eri osaamisalueita. Kolmas sektori on Suomessa tuottanut palveluita ja kehittämistyötä erityisesti toimintoihin, joissa perinteinen yritystoiminta ei ole ollut kannattavaa.

Kainuulaiset järjestöt ovat kansalaisvaikuttamisen kanava, tuottavat aatepohjaista perustoimintaa, ovat palveluntuottajia ja tärkeitä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyökumppaneita. Järjestötoimintaa tarvitaan kolmannen sektorin kotoutumispolun rakentamiseen. Kansalaisten arjessa toteutuva matalan kynnyksen toiminta mahdollistaa sosiaalisten tukiverkostojen muodostumisen ja luontevan keskinäisen kanssakäymisen maahanmuuttajan kotoutumisprosessiin (sosiaalinen vahvistaminen ja monialainen yhteistyö). Kotoutumisen kahdensuuntaisuus merkitsee kotoutumisen tarkastelua ja vaikuttamista myös kantaväestössä sekä päätöksenteon suunnittelussa ja valmistelussa.

Maahanmuuttajien yhdistykset ovat kulttuuriorientoituneita järjestöjä, jotka edistävät toiminnallaan oman kulttuurin ja kielen säilyttämistä, sosiaalista yhdessäoloa ja ovat perheiden arjen tukena. Maahanmuuttajayhdistysten kulttuurituntemus ja osaaminen edistävät kahdensuuntaista kotoutumista.

Järjestöjen ydintoiminta on vapaaehtoistoimintaa (harrastustoiminta ml. liikunta- ja seuratoiminta, kerhot, ystävä- ja kummitoiminta, kulttuuritapahtumat). Osa järjestöistä tarjoaa kotoutumista edistävää toimintaa ja ammatillisia palveluita, kuten henkilökohtaista ja ryhmien neuvontaa, koulutusta ja ohjausta. Järjestöillä on myös meneillään kotoutumista edistäviä kehittämishankkeita. Osa kainuulaisista järjestöistä ja yhdistyksistä toimii paikallisesti lähialueellaan kotoutumisen edistämiseksi. Alueelliset järjestöt toteuttavat kotouttavaa toimintaansa ja palveluitaan koko Kainuun maakunnan alueella ja tekevät verkostoyhteistyötä valtakunnallisten tahojen kanssa.

Seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt näkevät uskonnon usein siltana maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välille ja pyrkivät tukemaan kotoutumista tätä kautta.

Tässä valmistelussa mukana ovat olleet Kajaanissa toimiva Etnika Kainuu ry, Kainuun Islamilainen yhdyskunta, Kainuun maa- ja kotitalousnaiset ry, MLL Kainuun piiri ry, Luetaan yhdessä -verkosto/Kajaanin akateemiset naiset ry, Kainuun Nuotta ry, Vuolle Settlementti ry, SPR:n Kajaanin osasto, Kuurna-Komiaho asukasyhdistys, Kajaanin eläkeläiset ry, Vaara kollektiivi, Kajaanin harrastajateatteri ja Kainuun kriisikeskus; Suomussalmella toimiva Venäjänkielinen kulttuuriseura Vmeste, SPR:n Suomussalmen osasto, Suomussalmen Kalevalaiset ry, Kerälän ympäristön maatalousnaiset ry ja Suomussalmen Palloseura; Spartak Kajaani ry; Kajaanin ev.lut. srk; Kapova (Kainuun potilas- ja vammaisjärjestöt). Näillä ja muilla Kainuun yhdistyksillä, yhteisöillä ja järjestöillä on tärkeä rooli maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten osallisuuden lisääjänä.

Toimintaympäristö -toimintalinjan kehittämistoimenpiteet			
Järjestöjen, yhteisöjen ja vapaaehtoisten toiminta (kolmas sektori)			
Tavoitteet	Kehittämistoimenpiteet	Vastuutahot	Seuranta ja arviointi
<p>31. Osaamisen ja yhteistyön vahvistaminen</p> <p>Järjestöjen ja yhteisöjen valmiudet kulttuurienvälisen toimintaan paranevat</p> <p>Maahanmuuttajat toimijoiksi ja vapaaehtoisiksi yhdistys- ja harrastustoimintaan</p>	<p>Hankeosaamisen parantaminen (järjestöt),</p> <p>Monikulttuurisuustyöhönkannat, joista hakea mm. rahoitusta (resurssit)</p> <p>kohtaamis- ja vuorovaikutusosaamisen parantaminen</p> <p>tiedottaminen</p>	<p>Järjestöt ja yhteisöt yhteistyössä kuntien kanssa, jokainen omalta osaltaan.</p>	<p>Oman toiminnan arviointi vuosittain.</p> <p>Konkreettinen näyttö toteutuneesta.</p> <p>Maahanmuuttajien kokemukset toiminnan suunnittelun perustaksi.</p>
<p>32. Viestinnän lisääminen ja verkostoyhteistyön kehittäminen</p>	<p>Yhteistä toimintaa järjestöjen, oppilaitosten ja kuntien välille, yhteisiä hankkeita ja suunnittelua</p> <p>Maahanmuuttajien osallistuminen ja maahanmuuttajille viestiminen</p> <p>kokemustiedon hyödyntäminen kehittämisessä</p> <p>tiedotuskanavien kehittäminen</p> <p>selkokielen käyttö ja esittelyt eri kielillä</p> <p>www.harrastekainuu.fi</p> <p>www.vapaaehtoistyö.fi</p> <p>Järjestöjen kokoontuminen vuosittain (moku)</p>	<p>Kainuun Nuotta ry (Toimintakeskus Monika) nimettynä järjestöjen koto-ohjelmatyön koollekutsujana</p>	<p>Oman toiminnan arviointi vuosittain.</p> <p>Järjestöjen ja yhteisöjen työkokoukset vuosittain</p> <p>Yhteistapahtumien suunnittelu (esim. Mahdollisuuksien Tori, rasismin vastainen viikko)</p>

<p>33. Rasismin ja syrjäytymisen ehkäisy, asenteisiin vaikuttaminen</p>	<p>Kulttuurien väliset kohtaamiset</p> <p>tarinat, tempaukset, näkyväksi tekeminen, rasismin vastainen viikko, ETNO, Mahdollisuuksien Tori</p>	<p>Järjestöt, vapaaehtoiset, yhteisöt, viranomaiset</p>	<p>Oman toiminnan arviointi vuosittain.</p>
<p>34. Järjestöjen ja yhteisöjen oma rooli kotoutumisen edistäjänä selkiytyy.</p>	<p>Toimintakeskus Monika maakunnallisena toimijana (asiakkaiden kielituettu arkineuvonta ja ohjaus; järjestöyhteistyö; tiedottaminen; www.monika.fi)</p> <p>Löydetään yhteistyössä resurssit ja toimiva malli kohtaamispaikkatoimintaan ja monialaiseen yhteistyöhön</p> <p>maahanmuuttajien henkilökohtainen, ohjaava arkineuvonta ja kielituki</p> <p>suomen kielen opintopiirit ja kerhot, kielikahvilat, perhekahvilat, ystävä- ja kummitoiminta, tukihenkilöt, sovittelu, harrastus- ja vapaa-ajan toiminta, työllistäminen, työkokeilut, oppisopimukset ja osatutkinnot</p> <p>tiedottaminen ja viestintä</p>	<p>Yhteistyössä: järjestöt, yhteisöt,</p> <p>kunnat, sote -kuntayhtymä, viranomaiset, kansalaisopistot ja koulutusorganisaatiot, TE-toimisto, Kainuun ELY</p>	<p>Säännöllinen tiedonkeruu,</p> <p>kartoitukset, rahoituksen seuranta.</p> <p>Oman toiminnan arviointi vuosittain.</p>

3.3.7 Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

Kotoutumisasioissa Kainuussa tehdään tiivistä yhteistyötä kaikkien viranomaisten kesken. Monialainen ja hallinnonalat ylittävä yhteistyö on kotouttamisen ydin. Yhteistyötä eri viranomaisten kesken tiivistetään entisestään. Toimintakauden aikana luodaan toimintamallit ja asetetaan tavoitteet viranomaisyhteistyölle. Oulun poliisilaitos on nimennyt Kajaanin pääpoliisiasemalle kaksi poliisimiestä, joiden vastuulla ovat ulkomaalaisten oleskeluun ja lupiin liittyvät kysymykset. Nimettyjen poliisiviranomaisten vastuulla on poliisille kuuluvien turvapaikkapuhuttelujen tekeminen ja päätösten tiedoksi antaminen sekä maasta poistamisen käytännön toteutus.

Maistraatissa maahan muuttava henkilö täyttää ja allekirjoittaa rekisteröinti-ilmoituslomakkeen ja tekee muuttoilmoituksen. Rekisteröinnin jälkeen maahanmuuttaja saa henkilötunnuksen. Kansaneläkelaitos (Kela) hoitaa Suomessa asuvien sosiaaliturvaa eri elämäntilanteissa. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuuksiin. Jos maahanmuuttaja on oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan, hän saa Kelan sairausvakuutuskortin eli Kela-kortin.

Myös Kansaneläkelaitos (Kela) liittyy kotoutumisvaiheen palveluihin erityisesti sosiaaliturvan osalta. Kelan tukia saa yleensä henkilö, joka kuuluu Suomen sosiaaliturvaan. Kuuluminen Suomen sosiaaliturvaan määrittyy henkilön vakituisen asumisen perusteella. 1.1.2017 alkaen Kelan vastuulle siirtyi kunnilta perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen. Poiketen muista Kelan myöntämistä sosiaaliturvaetuuksista, toimeentulotukioikeus ei määriy asumisen vaan oleskelun perusteella.

Mikäli maahantulija on vastaanottopalveluiden piirissä, valtio korvaa hänen toimeentulonsa ja tarjoaa muut palvelut eikä tällainen henkilö ole Kelan myöntämän perustoimeentulotuen piirissä. Kela ei siten vastaa turvapaikanhakijoiden tuesta. Asiakas vakuutetaan (sosiaalivakuutus) hakemuksesta vakinaisesti Suomessa asuvana siinä vaiheessa, kun hän saa oleskeluluvan. Perustoimeentulotukea asiakas ei saa ennen kuin hänet on kirjattu ulos vastaanottokeskuksesta.

Vaikka perustoimeentulotukea ei makseta ennen kuin asiakas tosiasiallisesti muuttaa kuntaan, voi asiakas hakea Kelasta toimeentulotukea, vuokraa ja vuokratakuuta ennen sitä. Lisäksi tyypillisiä Kelan myöntämiä etuuksia ovat esimerkiksi asumisen tuet ja lapsilisä. Asiakkaan siirtyessä pois vastaanottopalveluiden piiristä on oleellista, että yhteistyötä tekevät niin vastaanottokeskus, Kela (etuudet) kuin kuntakin (sosiaalihuollon palvelut). Asiakkaalle voidaan tilata Kelalta hyvissä ajoin ajanvarausaika (mahdollisuus tulkkaukseen) asiakaspalveluun sekä vastaanottokeskus ja/tai Kela voivat informoida siirtyviä asiakkaita Kelan tarjoamista palveluista.

Kiintiöpakolaisina Suomeen saapuvat henkilöt rinnastetaan Suomessa vakinaisesti asuviin, joten he kuuluvat suomalaisen sosiaaliturvan piiriin. Kiintiöpakolaisille voidaan hakea kunnan toimesta tarvittaessa perustoimeentulotukea jo ennen maahan saapumista. Kela voi myöntää perustoimeentulotuen, vaikka ei tietäisi vielä saapuvan henkilön henkilötunnusta. Kela tekee aktiivisesti yhteistyötä kotoutumista hoitavien muiden viranomaisten kanssa, jotta kiintiöpakolaisena saapunut henkilö tutustuisi Kelan palveluihin mahdollisimman pikaisesti. Kainuussa kiintiöpakolaiset ovat esimerkiksi asioineet Kelan toimistoissa heille erikseen varattuina toimistoaikoina (ensimmäiset asioinnit), jolloin saatavilla on ollut Kelan, maahanmuuttopalveluiden kuin tulkkauspalveluiden osaamista. Paikallistasolla toimittaessa on tärkeää, että Kela saa etukäteen tiedon kuntiin saapuvista kiintiöpakolaisista. Kela on sopinut yhdessä maahanmuuttopalveluiden ja kuntien kanssa paikallisista yhteyshenkilöistä, joihin voi ottaa yhteyttä niin turvapaikanhakijoiden, pakolaisten kuin kiintiöpakolaistenkin palveluita suunniteltaessa ja haettaessa.

Laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen avuntarpeeseen vastataan STM:n suositusten (31.12.2017) mukaisesti kunnissa. Kiireellisen sosiaalihuollon tarpeessa olevat asiakkaat Kela ohjaa kuntaan, jossa tehdään kokonaisarvio henkilön avuntarpeesta. Asiakas voi hakea vielä toimeentulotukea Kelasta, kun hän on asioinut kunnan sosiaalihuollossa. Mikäli kunta ei ole myöntänyt henkilölle välttämätöntä ravintoa tai lääkkeitä, voi Kela myöntää ne maksusitoumuksina tilapäisesti. Kela ohjaa laittomasti maassa oleskelevat vapaaehtoisen paluun järjestelmään. Jos asiakas on saanut jo toimeentulotukea vakinaisen oleskelun perusteella, toimeentulotuen maksamista jatketaan perustoimeentulotukena, kunnes hän on poistunut maasta.

3.3.8 Tulkkaus- ja käännöspalvelut

Tulkkipalveluista ja niihin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään eri laeissa. Niissä määritellään kenelle ja milloin tulkkipalveluita tulee järjestää. Tulkitsemisesta säädetään mm. hallintolaissa (2003/434), ulkomaalaislaissa (2004/301), kielilaissa (2003/423), laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812), laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) sekä laissa kotoutumisen edistämisestä (2010/1386).

Tulkkauksen järjestäminen on erityisen tärkeää, jos asiakkaan kielitaidosta ei ole varmuutta ja kysymyksessä ovat asiakkaan oikeudet, taloudelliset edut tai lainmukaiset velvollisuudet. Tulkkauksen voi tilata helpottamaan myös viranomaisen työtä, vaikka asiakas ei tulkausta katsoisikaan tarpeelliseksi.

Tulkkaus tapahtuu joko paikan päällä tai etätulkkauksena puhelimen tai videon välityksellä. Ilman ennakkovarausta tilattavat pikatulkkauspalvelut ovat yleistymässä varsinkin terveydehhoitopalveluissa. Maahanmuuttajien kielellistä tasa-arvoa edistää se, että eri viranomaiset tuottavat ja käännättävät esitteitä ja lomakkeita palveluistaan ja niiden keskeisistä sisällöistä paikkakunnalla eniten käytetyille kielille.

Tavoitteena on se, että maahanmuuttajat oppivat mahdollisimman pian suomen kielen ja selviytyvät jokapäiväisestä asioinnista itsenäisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei maahanmuuttaja tarvitsisi viranomaisasiointissa tulkausta useankin vuoden maassa oleskelun jälkeen.

Pakolaisten kuntaan sijoittamissopimuksen mukaan valtio korvaa ELY-keskuksen kautta pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tulkkauspalveluista aiheutuneet kulut kunnalle ilman aikarajaa. Kääntämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan kunnalle tapauskohtaisen harkinnan mukaan. Viranomainen on kuitenkin velvollinen tarvittaessa järjestämään tulkkaus- ja käännöspalveluita kaikille maahanmuuttajille, siis myös heille joiden kustannuksia ei korvata kunnalle valtion varoista.

4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä kulttuurienvälisyyden edistäminen

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen sekä kulttuurienvälisyyden edistäminen ovat onnistuneen kotoutumisen edellytyksiä. Kainuun kuntien kotouttamisohjelman toteuttamisessa mukana olevat organisaatiot ja tahot sitoutuvat huomioimaan tämän osana omaa toimintaansa. Myönteinen asenne, luottamus ja keskinäinen kunnioitus ihmisten välillä luovat kokemuksen yhteenkuuluvuudesta ja turvallisuudesta, syrjimättömästä kohtelusta sekä yhdenvertaisista mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa. (Valtion kotouttamisohjelma 2016-2019).

Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvään lainsäädäntöön (tasa-arvolaki 609/1986 ja yhdenvertaisuuslaki 1325/2014) on tehty lakimuutoksia viime vuosina. Uudistunut lainsäädäntö takaa yhtäläisen syrjinnän suojan kaikille riippumatta siitä, onko henkilö tullut syrjityksi etnisen alkuperän, iän, kansallisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai jonkun muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kunnilla on uuden tasa-arvolain sekä yhdenvertaisuuslain mukaan velvollisuus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta työnantajan, viranomaisen sekä koulutuksen järjestäjän näkökulmista.

Paikallista asennekasvatustyötä Kainuussa tukee Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla toimiva alueiden yhteinen etnisten suhteiden neuvottelukunta (Pohjois-Suomen ETNO). Etnisten suhteiden neuvottelukunta on valtioneuvoston asettama asiantuntijaelin (nykyinen toimikausi 2020-2024). ETNO toimii oikeusministeriön yhteydessä ja sillä on seitsemän alueellista neuvottelukuntaa. Alueellisia neuvottelukuntia johdetaan ELY-keskuksista, jotka vastaavat alueellaan maahanmuuttajien kotouttamistyön suunnittelusta ja ohjauksesta. Pohjois-Suomen ETNON ja kuntien yhteistyötä tiivistetään ja ETNON toiminta tehdään näkyväksi koko Kainuun maakunnan alueella.

Neuvottelukunta kokoaa yhteen valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason maahanmuuttotyön asiantuntijoita viranomaisista järjestöihin. Yhdessä tekemällä ja keskustelemalla rakennetaan luottamusta ja lisätään avoimuutta. Samalla neuvottelukunta toimii asiantuntijaverkostona maahanmuuttoon, kotouttamiseen, yhdenvertaisuuteen ja eri väestöryhmien väliseen vuoropuheluun liittyvissä kysymyksissä.

Maahanmuuttoasioista tiedottaminen ja asennevaikuttaminen ovat yksi ETNOlle asetetuista päätehtävistä. Muita päätehtäviä ovat yhteistyön ja vuoropuhelun lisääminen eri toimijoiden ja väestöryhmien välillä, maahanmuuttajien ja järjestöjen osallisuuden lisääminen Suomessa sekä asiantuntijana toimiminen maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä.

Rasismien suhteen kaikessa toiminnassa Kainuun alueella tulee olla nollatoleranssi. Huolestuttavana alueellisena ilmiönä voidaan pitää sitä, että epäillyt rasistiset rikosilmoitukset olivat Kainuun alueella edelleen vuonna 2017 yleisiä, kun rikosilmoitusten määrä on suhteutettu ulkomaan asukkaita kohden (Kotoutumisen indikaattoritietokanta⁷). Maakuntien vertailussa Kainuussa on toiseksi eniten rasistisia rikosepäilyjä.

---

⁷ Kotoutumisen indikaattoritietokanta [Viitattu 20.4.2020]

http://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit_yhtk_uul/05seurInd_yhtkuul_pxt_11f5.px/sortedtable/tableViewSorted/?rxid=6a10c26e-4a17-4765-996f-93c6aa7b5e35

5. Viestintä, toteutus ja seuranta

Kainuussa maahanmuuttotyötä tehdään tiiviisti yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan toimijoiden kanssa. Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksilla on yhteinen maahanmuuttopäällikkö sekä yhteinen maahanmuuttoasiain toimikunta.

Kotouttamisohjelman käytännön toteutuksen kannalta viestintä eri toimijoiden välillä on keskeisessä asemassa. Viestiä tulee moniin suuntiin; myös alhaalta ylöspäin sekä organisaatioiden sisällä ja välillä. Viestinnän lisäämistä tarvitaan myös viranomaisten, kuntien ja poliittisten päättäjien ja viranhaltijoiden kesken. Viestinnän tarve lisääntyy yhä toimijoiden määrän kasvaessa, verkostojen kehittyessä ja kansainvälistyessä. Viestinnän tavoitteena on tiedonkulun lisääminen toimijoiden välillä sekä yhteistyön tiivistäminen. Erityistä huomiota viestinnässä kiinnitetään nivelvaiheisiin, jotta maahanmuuttajien kotoutumispolku on mahdollisimman sujuva. Kajaani on mukana Infopankki.fi-sivustolla, jossa on tärkeää perustietoa maahanmuuttajille yhteiskunnan toiminnasta ja mahdollisuuksista Suomessa sekä Kainuussa. Infopankkisivustoa on mahdollista laajentaa koskemaan koko Kainuuta ja Kainuun sote-kuntayhtymää.

Kotouttamisohjelma huomioidaan kunnissa strategioita, toimintasuunnitelmaa ja talousarviota laadittaessa. Kotouttamisohjelmaa ja kuntien maahanmuuttotyötä seurataan toimintakertomuksissa. Maahanmuuttotyössä mukana olevat eri organisaatiot ja toimijat toteuttavat kotouttamisohjelmaa ja siihen asetettuja tavoitteita ja kehittämistoimenpiteitään omissa toimintaympäristöissään itsenäisesti sekä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Jokainen taho on vastuussa omien kehittämistoimenpiteiden eteenpäin viemisestä ja toimintansa seuraamisesta.

Maakunnallisesti kotouttamisohjelman toteutumista seurataan vuosittain ELY-keskuksen koolle kutsumassa maahanmuuttotyön seurantaraadissa. ELY-keskus kutsuu vuosittain koolle Kainuun alueen maahanmuuttotoimijat keskustelemaan kotouttamisohjelman toteuttamisesta ja toteutumisesta, alueen maahanmuuttotyön haasteista ja päättämään maahanmuuttoon liittyvistä toimenpiteistä konkreettisoiden ja aikatauluttaen. Tapaamisessa sovitaan myös toimijoiden välisestä yhteistyöstä ja sen kehittämisestä. Seurantaraatiin kutsutaan kuntien edustajat, maahanmuuttotyön käytännön toteuttajat, järjestötoiminnan edustajat, kotoutumiskouluttajat, TE-toimiston sekä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän edustaja sekä poliisin, maistraatin ja Kelan edustajat. Seurantaraadin kokous toimii seurannan yhteenvetäjänä.

Seurannan ja arvioinnin pääpaino on vaikuttavuuden mittaamisessa paikallisella tasolla. Vaikuttavuusarvioinnissa käytetään sekä määrällisiä että laadullisia tietoja. Organisaatiot toteuttavat määrällistä ja laadullista seurantaa itsenäisesti, oman organisaation toimintatapoihin sopivalla tavalla. Ohjelmakauden aikana kotouttamistyön kehittämisessä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan rakennerahasto-ohjelmia. Ohjelmakauden lopulla teetetään laajempi arviointi ohjelman toteutumisesta sekä kerätään kehittämisehdotuksia seuraavaa ohjelmakautta varten.

6. Ohjelman laadintatyö

Vuoden 2022 kotouttamisohjelman pohjana on vuosille 2018–2019 laadittu Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma, joka päivitettiin vuoden 2019 aikana alkaneen työskentelyn vuosille 2020-2021. Tätä ohjelmaa on nyt päivitetty ajankohtaiseksi vuodelle 2022. Vuoden 2022 aikana kotouttamisohjelma laaditaan uudelleen muutamaksi vuodeksi eteenpäin ja jolloin on mahdollista huomioida tiedossa olevat tulevat muutokset paremmin.

Maakunnallisen kotouttamisohjelman laadintaa Kainuussa ovat ohjanneet valtion kotouttamisohjelma, ja aikaisemmat Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset sekä aikaisempi Kainuun alueen kotouttamisohjelma.

Päivityksiin ovat osallistuneet:

Kajaanin kaupunki

Jukka Piirainen, Kajaanin kv-palvelut
Aune Kariluoto, Kaukametsän opisto
Helena Okkonen, Kajaanin kaupunki,
varhaiskasvatus
Jenni Kettunen, Kajaanin kaupunki,
perusopetus
Rea Stricker Kajaanin kaupunki,

Hyrnsalmen kunta

Heimo Keränen/Tuula Heikkinen

Kuhmon kaupunki

Anja Karhunen

Paltamon kunta

Satu Kantola

Puolangan kunta

Tuija Mikkonen

Ristijärven kunta

Tiina-Liisa Portano/Oiva Jansson

Sotkamon kunta

Päivi Huotari/Merja Ojalampi

Suomussalmen kunta

Elena Junttila
Anniina Niemelä
Jonne Maaninka
Teemu Piirainen

Kainuun TE-toimisto

Ari Torvinen
Kati Kemppainen
Kirsi Paavola

Kolmas sektori (sis. maahanmuuttajajärjestöt)

Anneli Vatula/Jouni Halonen

Kainuun sote-kuntayhtymä

Matti Heikkinen
Arja Horto

Koulutusorganisaatiot

Helena Ahonen, Arja Immonen, Sini Sarén,
Eeva Kilpeläinen, Anu Kuosmanen, Helena
Hynynen

Oulun poliisilaitos

Jarkko Maksniemi

Kainuun ELY-keskus

Riia Mantsinen

Uudenmaan ELY-keskus/Kotona Suomessa – hanke

Tanja Tammimies

Lähdeluettelo

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Laki on saatavissa Internetistä osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Rauta, Jenita. 2017. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2016. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 12/2017. Luettavissa Internetissä osoitteessa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/134374/POLAMK_katsauksia_12_web.pdf

Tilastokeskus. Tilastot aiheittain. Saatavissa Internetistä osoitteesta <http://www.stat.fi/til/aiheet.html>.

Ulkomaalaislaki (301/2004). Luettavissa Internetistä osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Valtion kotouttamisohjelma, hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, konserni, 27/2012. Saatavissa Internetistä osoitteesta http://www.tem.fi/files/34181/TEMjul_27_2012_web.pdf.

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Saatavissa Internetissä osoitteesta http://valtioneuvosto.fi/documents/1410877/2132296/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2016-2019.pdf/70415e54-52cd-4acb-bd76-d411f0dc5b94

Valtioneuvoston asetuskotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110570>

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62. Saatavissa Internetistä osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163237>

Liitteet

Liite 1. Maahanmuuttotyöhön liittyvää sanasto

Alkuhaastattelu

Alkuhaastattelussa selvitetään seuraavat maahanmuuttajan yleiset kotoutumisen valmiudet:

- 1) luku- ja kirjoitustaito;
- 2) suomen ja ruotsin kielen taito;
- 3) opiskelutaidot ja -valmiudet;
- 4) aikaisempi koulutus ja työkokemus;
- 5) erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet;
- 6) omat työllistymis- ja koulutustoiveet;
- 7) elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet.

Alkukartoitus

Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään tätä tarkoitusta varten tarvittavassa laajuudessa maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat.

Alkukartoituksesta ja sen järjestämisestä säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Ammatillinen tunnustaminen

Tutkintojen ammatillisella tunnustamisella tarkoitetaan ulkomaisen koulutuksen tuottaman ammatillisen kelpoisuuden ja pätevyyden tunnustamista haettaessa työtä tai opiskelupaikkaa. Tunnustaminen ei johda automaattisesti virallisen todistuksen tai tutkintotodistuksen antamiseen, vaan se toimii pohjana viralliselle tunnustamiselle. Opetushallitus päättää ulkomaisen tutkinnon tuottamasta virkakelpoisuudesta Suomessa. Opetushallitus toimii myös tutkintojen kansainvälisen vertailun tiedotuskeskuksena. Terveystieteiden ammattihenkilö, joka on suorittanut ammattipätevyyteen johtavan tutkinnon muualla kuin Suomessa, voi tietyin edellytyksin saada laillistuksen tai nimikesuojauksen Suomessa. Tämä edellyttää toimivaltaisen viranomaisen suorittamaa tutkinnon tunnustamista. Terveystieteiden ammattihenkilöiden kohdalla tämä toimivaltainen viranomainen on sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Opetushallitus neuvoo pyynnöstä korkeakouluja akateemisen tutkinnon tunnustamiseen liittyvissä kysymyksissä. Korkeakoulujen lisäksi opetushallitus palvelee muita koti- ja ulkomaisia viranomaisia, oppilaitoksia ja yksittäisiä kansalaisia.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupa

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan tarvitsee ulkomaalainen, joka aikoo harjoittaa Suomessa itsenäistä elinkeinoa tai ammattia. Lupaa eivät tarvitse EU:n jäsenmaiden ja niihin rinnastettavien maiden kansalaiset.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta

Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO on valtioneuvoston asettama asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on avustaa ministeriöitä etnisesti yhdenvertaisen ja monimuotoisen yhteiskunnan kehittämisessä. Valtakunnallisen ETNO:n rinnalla toimii seitsemän alueellista etnisten suhteiden neuvottelukuntaa. Pohjois- Suomen ETNO:n toimintaa koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

EU-kansalainen ja häneen rinnastettava

Suomi on EU:n jäsenvaltio. EU-maiden kansalaisilla on vapaa liikkumis- ja työnteko-oikeus unionin alueella. Vapaan liikkumisen säännöksiä sovelletaan myös Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaisiin. Islannin, Liechtensteinin ja Norjan oikeudet perustuvat ETA-sopimukseen. Sveitsin kanssa EU on erikseen tehnyt sopimuksen vapaasta liikkuvuudesta.

EURES

European Employment Services (EURES) on kaikki EU/ETA-maat sekä Sveitsin kattava työnvälitysverkosto. EURES palvelee sekä kaikkia työnhakijoita, jotka haluavat työskennellä ulkomailla että työnantajia, jotka haluavat hakea työntekijöitä toisista EURES-alueen maista. EURES:illa on oma verkkosivustonsa, jossa on työpaikka- ja hakijapankki sekä tietokannat eri maiden työ- ja elinoloista ja alueellisista työmarkkinoista. Työnhakijat voivat jättää työhakemuksensa ja ansioluettelonsa EURES-portaalin hakijapankkiin (CV Search), josta työnantajat voivat etsiä sopivia henkilöitä avoimiin työpaikkoihinsa ja ottaa heihin suoraan yhteyttä. EURES-hakijapankin käytössä olevat kielet ovat englanti, ranska ja saksa. Suoria yhteyksiä voi kuitenkin hoitaa millä kielellä tahansa. EURES-alueen maan kansalainen on toisessa sopimusmaassa tasa-arvoinen paikallisiin työnhakijoihin nähden.

Kansainvälinen suojelu

Turvapaikanhakija voi hakea kansainvälistä suojelua turvapaikkahakemuksella. Hakemus esitetään Suomen rajalla tai alueella, ja se käsitellään turvapaikkamenettelyssä.

Kiintiöpakolainen

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle UNHCR on myöntänyt pakolaisaseman ja jolle on myönnetty maahantulolupa budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön mukaisesti. Suomen eduskunta päättää vuosittain pakolaiskiintiön suuruuden. Vuosina 2001–2019 Suomeen otettavien kiintiöpakolaisten määrä on ollut 750 henkilöä vuodessa. Vuonna 2020 määrä oli 850 ja vuonna 2021 määrä on 1050. Kiintiöpakolaisen pakolaisaseman vahvistaa YK:n pakolaisjärjestö, minkä jälkeen henkilö uudelleensijoitetaan Suomeen. Kiintiöpakolainen saa oleskeluluvan ja hänellä on Suomessa työnteko-oikeus.

Kotouttaminen

Kotouttamisella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, jotka tähtäävät maahanmuuttajan kotoutumiseen. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä. Työikäisten maahanmuuttajien kohdalla tavoitteena on, että he pääsevät työelämään ja heidän osaamisensa ja koulutuksensa saadaan suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. TE-toimistot, työllisyyden kuntakokeilutoimistot ja kuntien maahanmuuttotyöntekijät auttavat Suomeen muuttavia alkuun. Kunnalla on alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Kunta järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja ELY-keskukset huolehtivat suunnittelusta yhteistyössä kuntien, TE-toimistojen ja työllisyyden kuntakokeilutoimistojen kanssa.

Kotouttamisohjelma

Kotouttamisohjelma on kunnassa tai kuntien yhteistyönä tehty asiakirja, joka sisältää kyseisen kunnan osalta kotouttamiseen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet sekä resurssit. Kunta laatii kotouttamisohjelman yhteistyössä alueen muiden maahanmuuttotoimijoiden kanssa.

Kotoutuminen

Kotoutuminen tarkoittaa maahan muuttaneen henkilön sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään siten, että henkilö säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa. Maahanmuuttajan koulutustaso, eri kulttuurien tuntemus ja valtaväestön asenteet vaikuttavat merkittävästi kotoutumisen edistymiseen.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena siten kuin julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Työ- ja elinkeinotoimisto ohjaa maahanmuuttajan työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen tai hakeutumaan omaehtoiseen opiskeluun. Kunta voi sekä järjestää kotoutumiskoulutusta että ohjata maahanmuuttajan hakeutumaan joko järjestämäänsä kotoutumiskoulutukseen tai muun toimijan järjestämään omaehtoiseen opiskeluun.

Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista yksilöllisesti edistävästä toimenpiteistä.

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on ulkomailta Suomeen muuttanut henkilö, joka on jonkin toisen maan kansalainen tai kokonaan kansalaisuutta vailla oleva henkilö. Yleiskäsite koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.

Oleskelulupa

Oleskelulupa on lupa saapua toistuvasti maahan ja oleskella maassa. Lupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten. EU/ETA-maan ja Sveitsin kansalaiset saavat työskennellä Suomessa ilman työntekijän oleskelulupaa eli työlupaa. Muiden maiden kansalaiset tarvitsevat luvan. Oleskelulupa haetaan Suomen edustustosta, TE-toimistosta tai poliisilaitokselta. Luvan voi hakea

työtekijä tai työnantaja. Oleskelutapatyyppi merkitään lupaan kirjaintunnuksella. Oleskelulupa voi olla joko määräaikainen tai pysyvä (P). Määräaikainen lupa myönnetään tilapäisenä (B) tai jatkuvana lupana (A). Työnantaja voi kysyä neuvoa paikallispoliisilta lupa-asioissa. Jokaisen oleskelulupaa hakevan on täytettävä oma hakemuslomake ja jokaiselle lapselle on tehtävä oma oleskelulupahakemus. Oleskeluluvan hakeminen on maksullista, joten myös vanhempansa passiin tai matkustusasiakirjaan merkittyjen lasten hakemuksista peritään maksu. Hakemuslomakkeen ja luettelon tarvittavista liitteistä saa edustustosta tai sen voi tulostaa Maahanmuuttoviraston internetsivuilta.

Pysyvä oleskelulupa

Pysyvä oleskelulupa myönnetään henkilölle, joka on oleskellut Suomessa yhtäjaksoisesti jatkuvalla oleskeluluvalla neljä vuotta. Oleskelun syy tai muut erityiset syyt voivat aiheuttaa poikkeuksia. Lupa myönnetään toistaiseksi eikä sitä tarvitse uusida. Pysyvään oleskelulupaan merkitään kirjaintunnus P.

Määräaikainen oleskelulupa

Määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää joko jatkuvaisluonteista tai tilapäisluonteista oleskelua varten:

Jatkuva oleskelulupa

Lupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on tullut Suomeen pysyvässä maahanmuuttotarkoituksessa. Lupa on uusittava määräajan päätyttyä.

Jatkuvaan oleskelulupaan merkitään kirjaintunnus A.

Tilapäinen oleskelulupa

Lupa myönnetään ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena ei ole jäädä Suomeen pysyvästi. Lupa on uusittava määräajan päätyttyä.

Tilapäiseen oleskelulupaan merkitään kirjaintunnus B.

Opiskelijastatus

Opiskelijastatuksen saa ulkomailta Suomeen opiskelemaan tuleva henkilö tietyin edellytyksin.

Opiskelija voi olla vaihto-opiskelijana vaihto-ohjelmien tai -sopimusten kautta. Opiskelija voi olla myös vieraileva opiskelija joko itsenäisesti tai vaihto-ohjelmien kautta. Opiskelijastatuksen saaneella on oppilaitoksen myöntämä voimassa oleva opiskelijakortti, jolla hän voi osoittaa opiskelijaoikeutensa myös muihin oppilaitoksiin, esimerkiksi täydentävää koulutusta hakiessaan. Opiskelijastatus antaa myös oikeuksia erilaisiin alennuksiin esimerkiksi matkalippujen hinnoissa ja opiskeluvälineiden tai atk-ohjelmalisenssien hankinnassa. Opiskelija voi tehdä työtä rajoitetusti.

Osaamisen tunnustaminen

Opintoja suorittavalla henkilöllä on oikeus saada osaamisen tunnustamista muualla suoritetuista opinnoista, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetussuunnitelman mukaisia. Päätös muualla suoritettavien opintojen tunnustamisesta tulee tehdä ennen mainittujen opintojen aloittamista. Esimerkiksi lukiossa suoritettua matematiikan tai kielten opintoja ovat tyypillisiä muualla suoritettuja opintoja, joihin voi hakea osaamisen tunnustamista. Myös oppilaskuntatoiminnasta tai muusta järjestö- ja harrastustoiminnasta on mahdollista saada opintoviikkoja tai -pisteitä.

Pakolainen

Pakolaisaseman saa ulkomaalainen, joka on saanut turvapaikan Suomessa. Pakolaisaseman saa myös pakolaisuuden perusteella oleskeluluvan saanut ulkomaalainen, joka on otettu pakolaiskiintiössä Suomeen, tai edellä mainitun perheenjäsen, joka on saanut perhesiteen perusteella oleskeluluvan ja joka on katsottava pakolaiseksi. Jos turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, voidaan hakijalle kuitenkin myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella. Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella.

Pakolaiskiintiö

Suomeen otetaan pakolaiskiintiössä YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n (YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu) pakolaisiksi katsomia henkilöitä tai muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia uudelleen sijoitusta varten. Vuodesta 2001 lähtien Suomen pakolaiskiintiö on ollut 750 henkilöä.

Pakolaisstatus

Pakolaisstatus on pakolaisasema ja se myönnetään Suomessa YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n kautta tuleville kiintiöpakolaisille. Pakolaisstatuksen myöntää UNHCR. Myös turvapaikanhakija saa myönteisen turvapaikkapäätöksen myötä pakolaisstatuksen.

Paluumuuttaja

Paluumuuttaja on Suomen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai syntyperältään suomalainen (ulkosuomalainen), joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä joihinkin entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin, joilla on suomalainen syntyperä. Viimeksi mainitut ovat kansallisuudeltaan mutta eivät kansalaisuudeltaan suomalaisia.

Perheen yhdistäminen

Suomessa asuva henkilö voi saada perheenjäsenensä Suomeen perheenyhdistämissäännösten perusteella.

Rekisteröinti

EU/ETA-maiden ja Sveitsin kansalaisen on rekisteröidyttävä paikallisella poliisilaitoksella, mikäli oleskelu Suomessa kestää yli kolme kuukautta. Pohjoismaiden kansalaisten rekisteröinti hoidetaan maistraatissa, ja se on tarpeen, jos oleskelu kestää yli kuusi kuukautta. Rekisteröinti tarkoittaa, että Suomessa työskentelevät EU/ETA-maiden sekä Sveitsin kansalaiset merkitään ulkomaalaisrekisteriin. EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten ei tarvitse rekisteröityä paikallispoliisilla, sillä heidät on rekisteröity jo ennen maahanmuuttoa työ- ja oleskelulupien perusteella. Jatkoluvat haetaan poliisilaitokselta. Pysyvästi maahan muuttava työntekijä rekisteröidään vakinaisesti Suomessa asuvaksi, ja hänelle merkitään kotikunta, jos oleskelu kestää vähintään vuoden.

Saatavuusharkinta

Saatavuusharkinnalla pyritään varmistamaan, että työnantaja on ensin yrittänyt saada työvoimaa Suomesta, ennen kuin palkkaa sitä EU- ja ETA-maiden ja Sveitsin ulkopuolelta. Työvoiman saatavuusharkinta on kokonaisharkinta, joka sisältää ennakkovalvonnan ja työvoiman saatavuuden arvioinnin. Voimassa olevan lain mukaan työ- ja elinkeinotoimiston tulee osapäätöstä tehdessään selvittää, ettei työntekijän oleskeluluvan myöntäminen estä kyseiseen työhön sopivan, työmarkkinoilla käytettävissä olevan henkilön työllistymistä. Saatavuusharkinta vaihtelee toimialoittain. Myönteinen osapäätös tarvitaan, jotta työntekijän oleskelu lupa voidaan myöntää. Ennakkovalvontaa suoritetaan selvittämällä muun muassa työsuhteen ehdot ja työnantajan suoriutumisen työnantajavelvollisuuksista.

Siirtolainen

Siirtolainen on pysyvästi toiseen maahan asumaan ja työskentelemään muuttanut henkilö.

Siirtotyöntekijä

Siirtotyöntekijä on henkilö, joka hakeutuu toiseen maahan töihin mutta ei asetu maahan pysyvästi asumaan.

Tilapäinen suojelu

Tilapäistä suojelua voidaan antaa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen esimerkiksi aseellisen selkkauksen, ihmisten joukkopaon, ympäristökatastrofin tai muun väkivaltatilanteen vuoksi. Tilapäisen suojelun antaminen edellyttää, että suojelun tarve voidaan arvioida lyhytaikaiseksi. Tilapäisen suojelun kesto on yhteensä enintään kolme vuotta. Valtioneuvosto päättää yleisistunnossa väestöryhmästä, johon tilapäistä suojelua voidaan soveltaa, sekä ajanjaksosta, jolloin oleskelulupia tilapäisen suojelun perusteella voidaan myöntää.

Toimeentulovaatimus

Toimeentulovaatimus tarkoittaa sitä, että oleskeluluvan hakijalla on oltava riittävä toimeentulo asumiseen Suomessa. EU-lainsäädännössä turvattu toimeentulo on keskeinen elementti maahantuloon liittyvässä sääntelyssä. Toimeentulovaatimuksesta voidaan poiketa, jos laissa on toisin säädetty. Oleskelulupaa ei yleensä myönnetä tai lupa voidaan peruuttaa, mikäli toimeentulovaatimus ei täyty. Toimeentulovaatimus on vahvimmissaan ensimmäistä oleskeluluvan myöntämistä harkittaessa. Jatkolupien kohdalla esimerkiksi tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen ei ole luvan myöntämisen esteenä.

Toissijainen suojelu

Toissijainen suojelu on oleskeluluvan peruste, ja se myönnetään, ellei henkilöä voida palauttaa kotimaahansa ilmeisen hengenvaaran takia. Syitä voivat olla esimerkiksi vaara tulla surmatuksi tai epäinhimillisesti kohdelluksi sekä kotimaassa oleva vaaraa aiheuttava aseellinen selkkaus.

Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikkahakemus on jätettävä maahan tullessa tai mahdollisimman pian maahan tulon jälkeen. Päätös turvapaikkahakemuksesta tehdään Maahanmuuttoviraston järjestämien turvapaikkapuhuttelujen perusteella. Kun kolme kuukautta on kulunut turvapaikkahakemuksen jättämisestä, turvapaikanhakija saa työskennellä Suomessa ilman oleskelulupaa, jos hänellä on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja. Jos turvapaikan hakijalla ei ole kyseistä asiakirjaa, hän saa työskennellä Suomessa ilman oleskelulupaa, kun hän on ollut maassa kuusi kuukautta.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskus

Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset ovat majoituksen ja perustoimeentulon palveluja tarjoavia laitoksia, joissa asuminen on turvapaikanhakijalle maksutonta, mikäli hänellä ei ole tuloja tai omia varoja. Vastaanotto toimintaa koordinoi Suomessa sisäasiainministeriön alainen maahanmuuttovirasto.

Tutkintojen tunnistaminen

Tutkintojen tunnistaminen on tapa selvittää henkilön osaaminen. Maahanmuuttajan tullessa Suomeen hänen osaamisensa voidaan tunnistaa opintotodistuksia vertaamalla ja hänen taitojaan testaamalla. Näyttötyö on eräs tunnistamismenetelmä. Kun näyttö on onnistuneesti suoritettu, voidaan hakea opetushallitukselta tutkintojen tunnustamista.

Tutkintojen tunnustaminen tarkoittaa päätöstä siitä, millaisen kelpoisuuden ulkomainen tutkinto antaa Suomessa joko työmarkkinoilla tai jatko-opintoihin haettaessa. Tunnustamisen tekee opetushallitus.

Työvoiman vapaan liikkuvuuden periaate EU- ja ETA-alueilla

EU-maiden kansalaiset saavat hakea töitä toisista EU-maista, myös Suomesta. EU-kansalaiset saavat työskennellä toisissa EU-maissa, myös Suomessa, ilman työntekijän oleskelulupaa eli työlupaa. EU-kansalaisten lisäksi oikeus koskee myös muiden ETA-maiden sekä Sveitsin kansalaisia.

Ulkomailta rekrytointi

Työnantajien on mahdollista rekrytoida työvoimaa myös Suomen rajojen ulkopuolelta joko EU/ETA-maista ja Sveitsistä tai näiden ulkopuolelta. Rekrytointiin liittyvissä asioissa työnantajaa auttavat eri viranomaistahot, erityisesti EURES-palvelut työ- ja elinkeinotoimistoissa. Lisäksi monet yksityiset työnvälitysyrietykset tarjoavat rekrytointipalveluja maksua vastaan.

Ulkomainen vuokratyöntekijä

Työvoiman vuokrauksessa sovelletaan tilaajavastuulakia riippumatta siitä, hankitaanko vuokratyövoimaa kotimaasta vai ulkomailta. Ulkomaiselta vuokratyöyritykseltä on hankittava vastaavat selvitykset kuin kotimaiseltakin vuokratyöyritykseltä. Suomeen lähetettyihin vuokratyöntekijöihin sovelletaan lähetetyistä työntekijöistä annetun lain vähimmäistyöehtoja. Suomalainen tilaaja on velvollinen huolehtimaan sopimuksessaan siitä, että ulkomainen työvoiman vuokrausyritys asettaa tarvittaessa edustajan. Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilla on tietoa ulkomaisen työntekijän luvista ja rekisteröinnistä sekä verotuksesta myös englanniksi, viroksi ja venäjäksi. ETA-alueen ulkopuolisten maiden kansalaiset tarvitsevat Suomessa työskentelyä varten työntekijän oleskeluluvan. Ulkomaalaislaissa on määritelty tarkemmin ne tehtävät, alat ja asemat, joihin liittyy oikeus tehdä työtä ilman työntekijän oleskelulupaa.

Viisumi

Viisumi on maahantulolupa, jonka tarvitsevat ulkomaalaiset, jotka tulevat Suomeen matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten (enintään kolme kuukautta). Viisumilajeja ovat kauttakulkuviisumi, kertaviisumi, lentokentän kauttakulkuviisumi, paluuviisumi ja toistuvaisviisumi. Viisumin myöntää toimivaltainen Schengen-jäsenmaiden diplomaatti- tai konsuliedustusto. Viisumi haetaan kohdemaan (Suomi) diplomaatti- tai konsuliedustustosta ulkomailla. Lisä tietoja viisumin hakemisesta, voimassaoloajoista, maksuista ja siitä, minkä maiden kansalaiset ovat viisumivapaita, saa sisäasiainministeriön internetsivuilta.

Sanaston lähteinä on käytetty: Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset 2012–2015, Työperäisen maahanmuuton sanasto/ Etelä- Savon ELY-keskus 2010 , laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) ja Maahanmuuttoviraston Internet-sivut (<https://migri.fi/>).

JULKAISULUETTELO

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut

Sarja B: selvitykset ja tutkimukset

Sarja C: hallinnolliset asiakirjat

Sarja D: monistesarja

=====

Sarja A

A:1 Viestintäsuunnitelma 2015-2016

Sarja B

B:1 Vammaispalveluhankkeen Kainuun osahankkeen loppuraportti

B:2 Tukeva 3 – juurruttamishanke Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa Kainuun osahanke Loppuraportti 1.10.2012–31.10.2013

B:3 Virta – Pidämme huolta työ ja toiminta-kyvystämme sekä tulevaisuudestamme 2011–2013 – loppuraportti

B:4 Kainuulainen lapsi lastensuojelutarpeen selvityksessä vuosina 2013–2014 Pohjois-Suomen Lasten Kaste – Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus

B:5 Tietoa potilaan oikeuksista ennen hoitoa, hoitotilanteesta ja hoidon päättymisen jälkeen

B:6 Sosiaalinen kuntoutus 2016 –Työryhmän raportti ja suositukset

B:7 Työ Unelmatyöksi – tuottavuutta ja työhyvinvointia Kainuun sotessa – hanke, loppuraportti 9/2015- 12/2017

Sarja C

C:1 Talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2014–2016

C:2 Vuosikertomus 2012 Kainuun maakunta -kuntayhtymä

C:3 Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2015–2017

C:4 Vuosikertomus 2013 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

C:5 Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014–2015

C:6 Talousarvio 2015 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2016 – 2018

C:7 Vuosikertomus 2014 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

C:8 Talousarvio 2016 ja taloussuunnitelma 2017-2019

C:9 Kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja siihen liittyvien palvelujen suunnitelma 2015-2020

C:10 Vuosikertomus 2015 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

C:11 Talousarvio 2017 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2018–2020

C:12 Lapset ensin, Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017–2021

- C:13 Vuosikertomus 2016 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:14 Talousarvio 2018 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2019–2021
- C:15 Vuosikertomus 2017 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:16 Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2018–2019
- C:17 Talousarvio 2019 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2020–2022
- C:18 Vuosikertomus 2018 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:19 Talousarvio 2020 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2021–2023
- C:20 Vuosikertomus 2019 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:21 Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2020–2021

Sarja D

- D:1 Tieto toiminnaksi – hankkeen raportti Lapsiperheiden ja nuorten päihdepalvelujen kehittämislinjauksia – Tietoa päihteistä ja päihdepalvelujen tarpeesta Kainuussa
- D:2 Osallisuutta ja sosiaalista vahvistumista Kainuussa - Virta Kainuu -osahankkeen loppuraportti
- D:3 Palvelutarjotin 2013 – Päivätoimintaa ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja Kainuussa, Virta Kainuu –osahanke
- D:4 Selvitys tehostetun palveluasumisen palvelusetelin hinnoittelusta - Aktiiviasiakashankkeen selvityksiä
- D:5 Strengthening the Customer's Freedom of Choice - Aktiiviasiakashanke Alankomaissa ja Belgiassa syksyllä 2013
- D:6 Aktiiviasiakashankkeen loppuraportti - Kyllä kai minä itse parhaiten tiedän, mitä palveluja tarvitsen
- D:7 Hyve - johtamisen kartta
Vuorovaikutuksellisella johtamisella uusiin tavoitteisiin – hanke 1.3.2012–31.10.2014 Kainuun osahanke Loppuraportti
- D:8 Ikäihminen toimijana – hanke – Vanhuspalvelulain toimeenpanoa Pohjois-Suomessa 2013–2014 1.7.2013–31.10.2014 Kainuun osahanke Loppuraportti
- D:9 Terveempi Pohjois-Suomi 2, 1.3.2012–31.10.2014 Kainuun osahanke Loppuraportti
- D:10 Selvitys kotona asumista tukevien palvelujen tuotteistamis- ja ryhmittelytavoista taustainformaatioksi Hyvinvoinnin palvelutarjottimen kehittämistä varten
- D:11 Selvitys laatutakuusta ja palvelutuote-kuvauksista taustainformaatioksi Hyvinvoinnin palvelutarjottimen kehittämistä varten
- D:12 Hyvinvoinnin palvelutarjotin – käyttöopas palvelusetelituottajille
- D:13 Hyvinvoinnin palvelutarjotin – käyttöopas palveluntuottajille
- D:14 Rekisteröitymisopas – näin annat perustietosi Hyvinvoinnin palvelu-tarjottimelle

- D:15 Hyvinvoinnin palvelutarjottimen käyttöopas ympärivuorokautisia hoivapalveluja tuottaville palveluntuottajille
- D:16 Ylläpitäjän ohje – rekisteröintianomuksen käsittely ja palveluntuottajan lopullinen hyväksyminen Hyvinvoinnin palvelu-tarjottimelle
- D:17 Ylläpitäjän opas – Hyvinvoinnin palvelutarjottimen eManagement-järjestelmään
- D:18 Hyvinvoinnin palvelutarjottimen käyttöopas asiakasohjaajille
- D:19 Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä, Päihde- ja mielenterveyspalveluketjujen, kuntoutusyhteistyön ja työmenetelmien kehittäminen Lapissa ja Kainuussa 1.3.2013–31.10.2015 Loppuraportti Kainuun hankeosio
- D:20 Pohjoinen Sote ja tuottamisen rakenteet –hanke Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus, loppuraportti 1-10/2015
- D:21 Hoitotyön kirjaamisen kehittäminen, RAI-järjestelmän käytön laajentaminen ja hoitoisuusluokitusjärjestelmän käyttöönoton tukeminen
- D:22 Huolenkarkotuspäivä
- D:23 Miten minä kommunikoin inhorehellinen työkirja
- D:24 Virta II –hankkeen Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirja
- D:25 Laatu lastensuojeluun, Pohjois-Suomen Laste Kaste –hankkeen Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus Loppuraportti 4/2014 – 3/2016
- D:26 Virran tuomaa Esimerkkejä sosiaalisen kuntoutuksen menetelmistä ja käytännöistä
- D:27 Loppuraportti: Virtaa vielä – Virta II –hanke
- D:28 Sosiaalisen kuntoutuksen työryhmän raportti ja suositukset
- D:29 Maaseudun tuetut liikkumispalvelut kaikkien käyttöön MATKA -hankkeen loppuraportti 11/2016
- D:30 Vajaaravitsemuksen ennaltaehkäisy ja hoito Kainuun sotessa, loppuraportti 6/2016 – 6/2017
- D:31 Paljon tukea tarvitsevat – paljon palveluita käyttävät, loppuraportti 8/2015 - 9/2017
- D:32 Iäkkäiden maakunnallinen palvelukokonaisuus Kainuussa
- D:33 VESOTE – Vaikuttavaa elintapaohjausta sosiaali- ja terveydenhuoltoon poikkihallinnollisesti -hanke, loppuraportti 2/2017 – 12/2018
- D:34 Erityislasten omaishoidon kehittäminen Kainuussa – ErinOmainen -hanke, loppuraportti 1/2017 – 12/2018
- D:35 Sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen Kainuussa 2017 – 2018, SOS Kainuu -hanke
- D:36 Sosiaali- ja terveydenhuollon dokumentaatio, kirjaaminen ja tiedonkulku Kainuun sotessa -hanke, loppuraportti 1/2016 – 12/2018
- D:37 OTE maakunnassa – Polut kuntoon -hanke,

loppuraportti 4/2017 – 10/2018

- D:38 Muutosta, kasvua ja vahvistusta perhekeskuksiin Kainuussa -hanke, loppuraportti 1/2017 – 12/2018
- D:39 Opas Erityislasten vanhemmuus ja omaishoidon tuki
- D:40 Savuttomana leikkaukseen –hankkeen loppuraportti
- D:41 Kainuun palvelusetelikokeilu – Henkilökohtainen budjetti HB, loppuraportti
- D:42 ISO SOS – Osallistuvat asiakkaat ja vaikuttavat työkokeilut sosiaalityössä -hankkeen loppuraportti
- D:43 Voimaa ryhmästä käsikirja – Osallisuutta ja sosiaalista toimintakykyä vahvistamassa kuntouttavassa sosiaalityössä ja ryhmässä

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
PL 400, 87070 Kainuu
Puh. vaihde 08 61 561
S-posti kirjaamo@kainuu.fi

sote.kainuu.fi